

videlicet æternum, novum et vetus : æternum Deitas, novum anima, vetus caro. Inter hæc dulce nimis et jucundum, in hoc summo et vero bono investigare potentiam, quæ cuncta creavit ; sapientiam, quæ cuncta disposuit (*Sap. viii*) ; et benignitatem, quæ cuncta gubernat. A qua, et per quam, et in qua universa consistunt, magna, pulchra et utilia. Ut per magnitudinem investigates potentem, per pulchritudinem sapientem, per utilitatem benignum. Unus tamen et idem est, qui creavit, disposuit et gubernat. In quo non est aliud potentia, quam sapientia, vel benignitas : ut sicut est unitas in natura, sic et distinctio in personis. Sed desinamus scrutari scrutinium ; quoniam « accedit homo ad cor altum, et exaltabitur Deus (*Psal. lxxiii*), » et « investigator majestatis opprimetur a gloria (*Prov. xxv*). »

Beati ergo sunt mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Comprehensiva siquidem visio est animi beatitudo perfecta ; quoniam « hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (*Joan. xvii*). » Perfecte namque est beatus, cui omnia optata succedunt. Et certe qui Deum videt, quidquid desiderat, habet. Delectaris in sapientia, si Deum vides, habes quod cupis ; quia Deus perfectissima sapientia est, quæ « attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit universa suaviter (*Sap. viii*). » — « In quo omnes thesauri sapientiæ et scientiæ sunt absconditi (*Col. ii*). » Delectaris in pulchritudine, si Deum vides, habes quod cupis ; quia Deus est perfectissima pulchritudo, « in quem desiderant angeli prospicere (*I Petr. i*). » Cujus pulchritudinem sol et luna mirantur. Delectaris in pace, si Deum vides, habes quod cupis ; quia ipse est perfectissima pax, quæ fecit utraque unum, cujus pax exsuperat omnem

A sensum. Delectaris in luce, si Deum vides, habes quod cupis ; quia Deus est perfectissima « lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan. i*), » et ipse habitat lucem inaccessibilem (*I Tim. vi*). » Delectaris in fortitudine, si Deum vides, habes quod cupis, quia Deus est perfectissima fortitudo. Cui nihil est impossibile, cujus voluntati nihil resistit, qui est fortis et potens super omnes deos. Si delectaris forsitan in dulcedine, ipse est summa dulcedo, de quo dicit Scriptura : « Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te (*Psal. xlii*). » « Gustate, inquit, et videte quoniam suavis est Dominus, dulcis et rectus, benignus et pius (*Psal. xxxiii*). » Quid autem moramur in singulis ? Quidquid boni desideras, si Deum vides, habes in eo. Qui cum sit summum bonum, in ipso est omnium plenitudo bonorum, quem si vides, et comprehendis ; si comprehendis, et habes. Propter hoc summum bonum adipiscendum et obtinendum deseruistis sæculum, et eremum elegistis, non quamcunque, sed illam videlicet, quam pater et patronus noster B. Benedictus elegit, in qua monasticam vitam constituit et monasterium ordinavit, cujus utique statuta [*al. regulam*] non solummodo propter votum, sed etiam propter locum tenemini custodire. Quocirca, fratres, mundate cor vestrum, ut Deum videre possitis. Cor autem mundandum est scopis illis, quibus mundata est domus illa, de qua spiritus immundus exivit, quam postea scopis mundatam et ornatam invenit. Bona scopa est pœnitentia, bona eleemosyna, bona jejunium, bona oratio, bona vigiliæ. His utique scopis domos vestri cordis mundetis, ut Deum videre possitis. Ipso præstante, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

INNOCENTII III PAPÆ

SERMONES

In natalitiis et festis sanctorum apostolorum, martyrum, confessorum ac Virginum, quos Communes vocant.

SERMO PRIMUS.

DE APOSTOLIS.

De singulari prærogativa, honoratione ac veneratione apostolorum, et de tribus præcipue quæ illorum commendant honorabilem principatum.

*Nimis honorati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum (*Psal. cxxviii*).*

In quo plus posset quispiam honorari, quam ut

D veri Dei veraciter appelletur amicus ? Si enim honorificum reputatur et inter amicos terreni regis adscribi, quanto plus debet honorabile reputari

cœlestis esse regis amicum? Inter familiares autem A
amicos debet esse communitas eventuum, commu-
nicatio secretorum, et communicatio voluntatum :
ex quibus amicitia fidelis comprobatur. Quoniam
hæc est proprium amicorum, nihil esse proprium
inter illos; Christus enim tam insolubili charitate
sibi devinxit apostolos, ut ipsorum eventus reputet
esse suos, quemadmodum illis aiebat : « Qui vos
spernit, me spernit : et qui vos recipit, me recipit
(*Luc. ix*). » Propter quod Saulo dicebat : « Saule,
Saul, quid me persequeris? Durum est tibi contra
stimulum recalcitrare (*Act. ix*). » Idem Petro quæ-
renti : « Domine, quo vadis? » Respondit : « Eo
Romam iterum crucifigi. » Ipse quidem impassibili-
lis regnabat in cœlo, et tamen se passibilem dice-
bat in terris; quoniam et sua reputat suorum esse, B
et suorum reputat esse sua : Non enim est dispar
eventus, quorum compar effectus : nec est diversa
fortuna, quorum est una anima, unde dicebat :
« Volo, Pater, ut ubi ego sum, illic sit et minister
meus. Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi ego
sum, et illi sint necum : ut dilectio, qua dilexisti
me, in ipsis sit, et ego in ipsis, ut sint unum, sicut
et nos unum sumus (*Joan. xvii*). » Idem etiam
apostolos suos tam sincera sibi amicitia copulavit,
quod suorum eos fecit conscios secretorum. « Jam,
inquit, non dicam vos servos, sed amicos, quia
servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem
dixi amicos, quia omnia quæcunque audivi a Pa-
tre meo, nota feci vobis (*Joan. xv*). » Et iterum : C
« Vobis datum est nosse mysteria regni Dei, cæte-
ris autem in parabolis (*Luc. viii*). » Propter quod
ipse dicebat : « Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et
terre, quoniam abscondisti hæc a sapientibus, et
revelasti ea parvulis (*Matth. ii*). » Sed quomodo
verum est, quod omnia quæcunque audivit a Patre,
nota fecit apostolis, cum alibi dicat : « Multa ha-
beo vobis dicere, quæ non potestis portare modo? »
(*Joan. xvi*.) Considerandum est quis hoc dixerit.
Ille profecto, qui dixit, et facta sunt : qui cuncta
novit antequam fierent, cui sunt futura præterita,
vel potius cui sunt universa præsentia, tam præ-
terita, quam futura : quoniam « qui vivit in æter-
num, creavit omnia simul (*Eccli. xlviii*). » Quædam
ergo quantum ad ipsum notificavit Christus apo- D
stolis, quæ quantum ad illos notificanda erant eis-
dem. « Cum venerit, inquit, ille Spiritus veritatis,
docebit vos omnem veritatem (*Joan. xvi*); » quoniam
« docebit vos de omnibus, et eritis omnes docibiles
Dei (*Joan. vi*). » Christus ergo tanquam verus ami-
cus apostolis suis revelavit occulta : ipsi vero tan-
quam veraces amici Domini sui beneplacita perfe-
cerunt : quemadmodum illis aiebat : « Vos amici
mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis (*Joan.*
xv); » nam si « quis diligit me, sermonem meum
servabit (*Joan. xiv*) : » et « qui fecerit voluntatem
Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, et so-
ror, et mater est (*Matth. xxii*). » Quapropter exten-
dens manus in discipulos suos ait : « Hæc est ma-

ter mea, et hi sunt fratres mei (*Luc. xviii*). » Ni-
mirum ipse pro illis animam posuit, et illi pro
ipso animam posuerunt. « Pellem quippe pro pelle,
et cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua
(*Job ii*). » — « Majorem autem charitatem nemo habet,
quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis
(*Joan. xv*). » Profecto sederunt apostoli ad men-
sam divitis amici (*Prov. xxiii*) : et ideo talia para-
verunt illi, qualia perceperunt ab ipso. Biberat
enim ille pro ipsis : et ideo biberunt ipsi pro illo
calicem passionis, juxta vocem dicentis in Psalmo :
« Quid retribuam Domino pro omnibus quæ reti-
buit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen
Domini invocabo (*Psal. cxv*). » « Ibant igitur apo-
stoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni
habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati
(*Act. v*). » Memores enim erant discipuli ejus, quod
audierant a magistro dicente. « Qui me confessus
fuerit coram hominibus, confitebor, et ego eum co-
ram Patre meo (*Luc. xii*); » nam « corde creditur
ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem
(*Rom. x*); » nam « qui me erubuerit coram homi-
nibus, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit
in majestate sua, et Patris et sanctorum angelorum
(*Luc. ix*). » Ideoque dicebat Apostolus : « Mihi
absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu
Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et
ego mundo! » (*Col. vi*.) Licet igitur omnes sancti
sint honorabiles apud Deum, et apud Ecclesiam
venerabiles : apostoli tamen principaliter et præ-
cipue sunt honorandi ac venerandi, qui salutare
Dei videre meruerunt familiariter, et audire, quem-
admodum ipse Dominus protestatur : « Beati qui
vident quæ vos videtis, et audiunt quæ vos auditis.
Amen dico vobis : Multi reges et prophetæ volue-
runt videre quæ vos videtis, et non viderunt, et au-
dire quæ auditis, et non audierunt (*Luc. x*). »
Propter hujus familiaris prærogativæ gratiam sin-
gularem Dominus eos et fratres et amicos appellat
(*Joan. xv*) : fratres, tanquam cohæredes honorum ;
amicos, tanquam socios secretorum. « Narrabo, in-
quit, nomen tuum fratribus meis, in medio eccle-
siæ laudabo te (*Psal. xxi*). » Itemque : « Dico vobis,
amici mei, ne terreamini ab his, qui corpus occi-
dunt, animam autem non possunt occidere (*Luc.*
xii). » Illorum autem principatum prævidens Pro-
pheta prædixit in Psalmo : *Nimis honorati sunt
amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus
eorum.* Multa sunt sane, quæ honorum apostolo-
rum commendat honorabilem principatum ; sed
inter universa sunt principalia tria, dignitas, aucto-
ritas et potestas. De dignitate namque Veritas in-
quit apostolis : « Vos estis, qui permansistis me-
cum in tentationibus meis : et ego dispono vobis re-
gnum, sicut Pater meus mihi disposuit, ut edatis et
bibatis super mensam meam in regno meo (*Luc.*
xxii). » O quanta dignatio Domini, quanta dignitas
servi, ut videlicet servus Domino cohærens consti-
tuatur in regno, edatque panem vitæ, qui de cœlo

descendit, et bibit vinum, quod de latere Christi profluxit super mensam altaris in regno Ecclesiæ militantis (*Joan. xvi*). De his etiam ad sponsam dicitur per Psalmistam: « Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram (*Psal. lxiiv*). » Duodecim enim apostoli nati sunt Ecclesiæ pro duodecim patriarchis, totidemque pro prophetis, quos ipsa principes super omnem terram constituit. Quoniam ipsi sunt « principes populorum, qui fuerunt cum Deo Abraham congregati (*Psal. xvi*). » Porro, principatus iste non confert dominium, sed tribuit ministerium: quoniam interdicitur dominatio, et indicitur ministratio. Juxtaquod Dominus inquit apostolis: Principes gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos, venefici vocantur. Vos autem non sic; sed qui major est inter vos, erit sicut junior, et qui præcessor, sicut ministrator (*Luc. xxii*). Et ideo Princeps apostolorum aiebat: « Non quasi dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo (*I Petr. v*); » quoniam « qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur (*Luc. xiv, xviii*). » « Excelsus enim Dominus humilia respicit, et alta de longe cognoscit (*Psal. cxii*). » Propter quod dicitur: « Quanto major es, humilia te in omnibus (*Eccli. iii*). » — « Principem te constituerunt, noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis (*Eccli. xxxii*). » Quanto enim humilior est sublimitas, tanto sublimior est humilitas; ideoque sint humiles, qui volunt esse sublimes. Auctoritatem

Dominus commemorat, et commendat apostolis, dicens: « Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum retinueritis, retenta sunt (*Joan. 20*). » Facti non tam principes corporum, quam iudices animarum. Quoniam in regeneratione, « cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel (*Matth. xix*). » — « Dominus enim ad judicium venit cum senioribus populi sui (*Isa. iii*). » — « Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ (*Prov. i*). » Duodenarius enim numerus est sacra-

A multiplicato per quaternarium, et quaternario per trinarium, signantibus fidem individue Trinitatis, et quatuor Evangeliorum doctrinam. Sive tres virtutes catholicas theologicas, et quatuor virtutes politicas (22), ex quinario sensuum, quæ spectant ad corpus, et septenario duorum, quæ spectant ad spiritum. Unde Christus primo die dedit quinque panibus hordeaceis (*Joan. vi*), propter vitam activam cui deserviunt sensus corporis, et postea de septem panibus triticeis, propter vitam contemplativam, cui deserviunt dona spiritus, per manus apostolorum multitudinem populi satiavit (*Matth. xv*). Hic numerus ex suis partibus aggregatis excrescit in septenarium: qui constat ex denario et senario, mandatorum executionem signans. Quia decem sunt legis mandata, quæ sex diebus exsequimur, excrescentes in charitatis perfectionem, quæ secundum Apostolum sedecim proprietates habere dignoscitur. « Charitas enim, inquit, patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt; non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Charitas nunquam excidet (*I Cor. xiii*). » Potestas vero commendatur, et commemoratur, cum dicitur: « Convocatis, Jesus, duodecim apostolis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem (*Matth. x*). » Et hinc illis aiebat: « Si habueritis fidem, ut granum sinapis, dicetis monti: Transi hinc, et transibit (*Matth. xvii*). » Nam « qui crediderit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet (*Joan. xiv*); » quoniam « omniaabilia sunt credenti (*Marc. ix*). » Unde reversi sunt discipuli cum gaudio, dicentes: « Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo (*Luc. x*). » Sancti namque per fidem vicerunt regna (*Hebr. xi*), quoniam hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra (*I Joan. v*). » Isti sunt enim, ad quorum clangorem muri Jericho corruerunt (*Josue vi*); qui in sua prædicatione converterunt mundum ab errore ad veritatem, et a vitiis ad virtutes, euntes in mundum universum et prædicantes Evangelium universæ creaturæ, docentes omnes gentes servare, quæcunque mandavit eis Deus. Unde profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante sequentibus signis (*Marc. xvi*). Nam « in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (*Psal. xviii*). » — « Annuntiaverunt opera Dei, et facta ejus intellexerunt (*Psal. lxiiii*). » Isti sunt vigiles, de quibus sponsa dicit in Canticis: « Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem; paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea (*Cant. iii*). » De quibus etiam ait Dominus per prophetam: « Super muros

(22) Hic videtur aliquid desiderari.

tuos Jerusalem posui custodes, tota die et nocte non tacebunt laudare nomen Domini (*Isa. LXXII*). Isti sunt testes, de quibus legitur quia virtute magna reddebant apostoli testimonium Jesu Christi (*Act. IV*), quemadmodum promiserat illis: « Manete in civitate, donec induamini virtute Spiritus ex alto (*Luc. XXIV*). » — « Et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæa et Samaria, et usque ad extremum terræ (*Act. I*). » Unde cum inhibiti fuissent apostoli, ne in nomine Jesu prædicarent, responderunt, dicentes: « Oportet Deo magis quam hominibus obedire (*Act. V*). » Non enim est aliud nomen sub cælo; in quo oportet homines salvos fieri (*Act. IV*). Isti sunt cæli, de quibus per Psalmistam dicitur: « Cæli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiant firmamentum (*Psal. XVII*). » Verbo Domini cæli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum (*Psal. XXXII*). Quia « spiritus Domini cælos ornavit (*Job. XXVI*), » et apparuerunt illis dispersitæ linguæ, tanquam ignis, seditque supra singulos eorum; et « repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui variis lin-

guis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis (*Act. II*). » Sane licet Christus sit primum et præcipuum fundamentum Ecclesiæ, de quo dicit Apostolus: « Fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Jesus (*I Cor. III*); » apostoli tamen sunt secunda et secundaria fundamenta, de quibus dicit Psalmista: « Fundamenta ejus in montibus sanctis, diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob (*Psal. LXXXVI*). » Hinc enim Apostolus ait: « Jam non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum et domestici Dei; superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu (*Ephes. II*). » Quia vero laudes apostolicas non sufficimus dignis præconiis explicare, convertamur ad preces, suppliciter implorantes, et qui tantam dignitatem, auctoritatem et potestatem a Domino susceperunt, et obtinere merentur quidquid postulant in nomine Salvatoris, ipsi pro nobis suis meritis et precibus interveniant apud eum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum.

SERMO II.

IN COMMUNI APOSTOLORUM.

De diversis civitatibus Dei, nimirum cœlesti, terrestri, spirituali et corporali.

*Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam (*Psal. CXXVI*).*

Rex regum, fratres charissimi, diversas habet in diversis regionibus civitates, cœlestem videlicet et terrestrem; spirituales, et corporales. Cœlestis civitas est Ecclesia triumphantium, terrestris est Ecclesia militantium; spiritualis est fidelis anima, corporalis est miserabilis Jerosolyma. De prima legitur: « Jerusalem que ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum (*Psal. CXXI*); » de secunda: « Mons Sion latera aquilonis, civitas regis magni (*Psal. XLVII*); » de tertia: « Fluminis impetus lætificat civitatem Dei (*Psal. XLV*); » de quarta: « Videns Jesus civitatem, flevit super eam (*Luc. XIX*). » Sed et nunc super eam flere magis libet, quam aliquid dicere. Cujus enim pectus tam ferreum, cujus cor tam lapideum, ut gemitus non producat, lacrymas non effundat; cum diligenter attendat calamitatem, ut dicere valeat cum propheta: « Viæ Sion lugent, eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem; et facti sunt inimici ejus in capite (*Ibren. I*). » O infelix eventus, vel eveniens infelicitas. « Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, coinquinaverunt templum sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam (*Psal. LXXVIII*). » Fuderunt sanguinem servorum tuorum in circuitu Jerusalem, et non

erat qui sepeliret (*Jer. XIV*). « Dedisti nos opprobrium vicinis nostris, derisum et contemptum his qui in circuitu nostro sunt (*Psal. XLIII*). » Insultant nobis inimici nostri dicentes: Confidebatis in ligno, sed ecce seipsum non potuit salvum facere (*Matth. XXVII*). Unde nunc est gloriatio vestra? Perit omnino spes vestra. « Stulti, redite ad cor, et sapientes quandoque sapite (*Psal. CXIII*). » Sed tu, Domine, responde pro nobis; imo responde pro te, ne consentiant adversarii nostri et dicant: « Manus nostra, et non Deus fecit hæc omnia (*Deut. XXXII*); » quia nisi tu custodieris civitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam. « Sine me, inquit, nihil potestis facere (*Joan. XV*). » Porro cœlestis civitas non munitur custodibus; quia non impugnatur ab hostibus. Est enim in ea securitas sine timore, jucunditas sine dolore, dies sine nocte, vita sine morte. O « quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te (*Psal. 50*); » quam « neque oculus vidit, neque auris audivit, nec in cor hominis ascendit (*I Cor. II*). » Felix anima, cui datum civitatem istam non solum inhabitare per gloriam, verum etiam adire per gratiam: non tantum intueri per speciem, sed imaginari per fidem. Civitas vero super montem constructa, fundamentum habet et muros, turres et portas, custodes et hostes (*Isa. XXXIV*). Mons autem super quem

civitas ista consistit, est Christus, qui de lapide parvo crevit in montem magnum, mons in vertice montium, ad quem confluunt omnes gentes, de quo ipsemet dicit : « Non potest civitas abscondi super montem posita (*Matth. v.*) » Hic est primum et præcipuum, quasi fundamentum fundamentorum, de quo dicit Apostolus : « Fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Jesus (*I Cor. iii.*) » Super hoc fundamentum quasi secundaria fundamenta consurgunt apostoli et prophætæ, de quibus inquit Psalmista : « Fundamenta ejus in montibus sanctis (*Psal. lxxviii.*) » Muri civitatis sunt universi fideles, superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, de quibus inquit propheta : « Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes (*Isa. lxi.*) » Sed et Christus est murus murorum, de quo legitur : « Urbs fortitudinis nostræ Sion Salvator, ponetur in ea murus (*Isa. xxvi.*) » Inter hos muros quasi turres elevantur perfecti, præminentes excellentia meritorum, de quibus inquit Psalmista : « Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis (*Psal. cxxi.*) » Sed et Christus est turris turrium, de qua legitur : « Factus est spes mea turris fortitudinis a facie inimici (*Psal. lx.*) » Portæ civitatis sunt doctores Ecclesiæ, quæ gentes introducunt ad fidem, de quibus inquit Psalmista : « Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob (*Psal. lxxxvi.*) » Sed et Christus est ostium ostiorum, qui de se ait : « Ego sum ostium (*Joan. i.*), etc. » Custodes civitatis sunt rectores Ecclesiæ, sancti apostoli et apostolici viri, de quibus sponsa dicit in Canticis : « Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem (*Cant. iii.*) » Sed et Christus custos custodum, de quo legitur : « Ad me clamat rex Seir : Custos, quid de nocte ? » (*Isai. xxi.*) Ad hunc modum, dilectissimi fratres, spiritualis civitas habet fundamentum et muros, turres et portas, custodes et hostes. Fundamentum animæ fides est, de qua dicit Apostolus : « Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium (*Hebr. ii.*) » Scriptum est enim : « Nisi credideritis, non permanebitis (*Isai. vii.*) » Quatuor animæ muri sunt quatuor principales virtutes : justitia, fortitudo, prudentia, temperantia. Murus justitiæ respicit orientem, per quam timentibus Deum « oritur Sol justitiæ (*Malac. iv.*) » qui « illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan. i.*) » Murus fortitudinis respicit aquilonem, per quam occidua fugimus, quæ secundum prophetam ab aquilone panduntur (*I Jer. i.*) Murus temperantiæ respicit ad meridiem, per quam illecebras coercemus, quibus concupiscentiæ fervor ardescit. Murus prudentiæ respicit occidentem, per quam occidua fugimus, ne cum ipsis infeliciter occidamus. Turres animæ sunt dona Spiritus septiformis, quæ Isaias enumerat dicens : « Requiescet super eum Spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit

A eum spiritus timoris Domini (*Isai. ii.*) Sed ut breviter transeam, animæ porta est charitas, janua vero spes, cæteræ virtutes sunt propugnacula. Custodes animæ angeli sunt, de quibus Veritas dicit : « Angeli eorum semper vident faciem Patris (*Matth. xviii.*) » Utraque civitas multiplices hostes habet : superiores et inferiores, interiores et exteriores. Superiores sunt dæmones malignantes, inferiores sunt homines adversantes ; interiores sunt concupiscentiæ carnales, exteriores sunt illecebræ sæculares. De superioribus inquit Apostolus : « Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus spiritualia nequitiae in cœlestibus (*Ephes. vi.*) » de inferioribus dicit Psalmista : « Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem suam (*Psal. cxxviii.*) » de interioribus ait Paulus : « Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem (*Gal. v.*) » de exterioribus dicit Joannes : « Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt ; quia quidquid in mundo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ (*I Joan. ii.*) » Infelix homo, quem tot inimici circumstant, quem tot hostes impugnant. Ob hoc et clamabat Apostolus : « Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus ? » (*Rom. vii.*) Certe nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam ; quia « non est currentis neque volentis, sed Dei miserentis (*Rom. ix.*) » Adversus hos quatuor hostes, rectores Ecclesiæ quatuor noctis vigiliis debent sollicite custodire ; nam « pastores custodiebant vigiliis noctis super gregem suum (*Luc. ii.*) » videlicet conticinium, gallicantum, intempestum et antelucanum : in quibus custodes civitatis obsessæ vigilant alternatim. Primam ergo noctis vigiliam custodire debent adversus hostes superiores, id est contra fallacias dæmonum ; secundam adversus hostes inferiores, id est contra versutias hominum ; tertiam, adversus hostes interiores, id est contra carnales concupiscentias ; quartam, adversus hostes exteriores, id est contra sæculares illecebras. Primus enim hostis tanquam serpens callidus Evam seduxit ; secundus, tanquam vulpes dolosa, vineas depascit ; tertius, tanquam Dalila blandiens, Samsonem circumvenit ; quartus, tanquam Sirena mulcens, nautas adducit. Hinc forte nocturnum officium in quatuor partes distinctum est : in tres nocturnos, et matutinas laudes. Quod, ut tradunt, divisum per quatuor noctis vigiliis, contra quatuor hostium persecutiones antiquitus decantabat Ecclesia. Primus enim hostis persequitur per diabolicas suggestiones ; secundus, per hæreticas subversiones ; tertius, per vanas delectationes ; quartus, per mundanas ambitiones. Sed ut cæteros prætermittam, ex ipsis hominibus varios habet hostes : impios et schismaticos, perfidos et hæreticos. Nondum enim ex toto defecerunt schismatici, qui nituntur dividere caput a membris, patrem a filiis, pastorem ab ovibus ; sed

nisi desistant, cum Bathan et Abiron portionem accipient, quos terra vivos absorbit (*Num. xvi*). Nēdum etiam defecerunt hæretici, « quorum sermo serpit ut cancer (*II Tim. ii*); » quia venenum aspidum et fel draconum in aureo calice Babylonis propinant (*Hier. li*): qui veris falsa miscentes, sub prætextu religionis virus nequitiae diffundunt in simplices. « Veniunt autem in vestimentis ovium, cum sint lupi rapaces (*Matth. vii*). » Instemus ergo solliciti, circumspiciamus attentè, ut « capiamus vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: ora qui-

dem habentes diversa, sed caudas ad invicem colligatas (*Cant. ii*); » quia « de vanitate conveniunt in idipsum (*Psal. lxi*). » Si diligenter custodimus divitias temporales, quanto diligentius custodire debemus divitias spirituales. Qui fidem subripit, vitam furatur: quia « justus ex fide vivit (*Rom. i*). » Qui charitatem tollit, Deum adimit: quia Deus charitas est. Ab his ergo hostibus meritis et precibus beati N. apostoli civitatem suam custodiat Dominus Jesus Christus, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO III.

IN COMMUNI DE EVANGELISTIS.

De quadruplici acceptione paradisi, secundum quam verba thematis quatuor modis exponuntur, scilicet historialiter, allegorice, moraliter et anagogice.

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum. Qui dividitur in quatuor capita, Phison et Geon, Tigris et Euphratem (Gen. ii).

Quadruplex in sacra Scriptura legitur paradysus, Superior et inferior, interior et exterior. Superior est cœlestis, inferior est terrestris, interior spiritualis, exterior corporalis; cœlestis in patria, terrestris in via, spiritualis in mente, corporalis in oriente. De superiori paradiso dicitur ad Luciferum: « Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia et perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti (*Ezech. xxviii*); » de inferiori dicitur ad angelum Ephesi: « Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei (*Apoc. ii*); » de spirituali scriptum reperitur in Evangelio: « Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso (*Luc. xxiii*); » de corporali scriptum reperitur in Genesi: *Plantaverat Dominus Deus paradysum voluptatis a principio*. Secundum hanc quadripartitam acceptionem nominis paradisi, quatuor modis proposita verba possunt exponi; historialiter et allegorice, moraliter et anagogice. Historialiter enim fons quidam erumpit de medio paradisi ad irrigandum herbas et arbores paradisi. Qui de paradiso progrediens in quatuor capita derivatur, quæ sunt quatuor flumina paradisi. Allegorice vero fluvius, qui de loco voluptatis egreditur, est evangelica prædicatio, quæ de Domino Jesu Christo procedit. Qui est fons vitæ, in cujus lumine videbimus lumen; a quo generaliter omnis vera voluptas emanat. « Venite, inquit, ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos reficiam; et invenietis requiem animabus vestris; jugum enim meum suave est, et onus meum leve (*Matth. ii*). » — « Gustate et videte quoniam suavis est Dominus, beatus vir qui sperat in eo (*Psal. lxxiii*). » Hæc prædicatio recte fluvio comparatur, non solum quia reficit, abluit et fecundat, sed quia fluvius dicitur aqua fluens. Et ut

B ait Salomon: « Aqua profunda, verba ex ore viri, et torrens inundans est fons sapientiae (*Prov. xviii*); » quæ tam longe lateque defluxit, ut mundum repleverit universum, juxta quod Dominus ipse præcepit apostolis dicens: « Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ (*Marc. xvi*). » Quapropter, « in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (*Psal. xviii*). » Hæc irrigat paradysum, id est fecundat ecclesiam, juxta quod dicit Apostolus: « Ego plantavi, Apollo rigavit; Deus autem incrementum dedit (*I Cor. iii*). » Hic est enim fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano (*Can. iv*). » *Fluvius iste in quatuor capita dividitur quia prædicatio Jesu Christi in quatuor Evangelia derivatur*. Licet enim multi scripserint Evangelia; nam, ut Lucas testatur, « multi conati sunt ordinare narrationem eorum, quæ in nobis completæ sunt (*Luc. i*); » tamen non nisi quatuor recepta sunt ab ecclesia, videlicet Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis. Quod utique factum est ratione multiplici. Primo, ad ostendendam duorum testamentorum concordiam. Sicut enim in Veteri Testamento unus fuit legislator, videlicet Moyses, et quatuor majores prophetæ, videlicet Isaias, Jeremias, Ezechiel et Daniel; duodecim autem minores prophetæ, ac multi alii sapientes, ut Job, David, et Salomon, et Jesus. ita et in Novo Testamento unus fuit legis dator, videlicet Christus, et quatuor Evangelistæ, videlicet D Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes. Duodecim autem apostoli; et alii multi doctores, ut Hieronymus, Augustinus, Ambrosius et Gregorius: ut per hoc ostendatur, quia « rota continetur in medio rotæ (*Ezech. i*), » et duo seraphim sese respiciunt versis vultibus in propitiatorium (*Exod. xxv*). Secundo, pro mysterio quadrigæ Aminadab, de qua sponsa dicit in Canticis: « Anima mea turbata est propter quadrigas Aminadab (*Cant. vi*). » Aminadab enim

interpretatur *spontaneus Dei*. Hic est Christus, « qui factus est obediens usque ad mortem (*Phil. II*); » et oblatus est, quia ipse voluit (*Isa. LIII*). » Hujus quadriga est evangelica doctrina, per quam fama Christi per mundum vehitur universum. Cujus quatuor rotæ sunt quatuor Evangelistæ. Propter hanc quadrigam sponsa, id est ecclesia, salubri dolore turbatur ad pœnitentiam. Tertio, ad significandam liberationem humani generis a morte quadrifida, id est, a transgressione quadruplici. Prima namque fuit transgressio mandati in paradiso, secunda transgressio legis naturalis, tertia transgressio legis scriptæ, quarta transgressio Evangelii. Vel potius, peccatum fragilitatis, per impotentiam; peccatum simplicitatis, per ignorantiam; peccatum securitatis, per negligentiam; peccatum malignitatis, per invidentiam. His enim quatuor modis peccati anima moritur, id est separatur a Deo, pro mysterio forte quadrati. Sicut enim inter cæteras formas, quadrum, sic inter cæteras doctrinas Evangelium solidius et stabilius perseverat. Nam illud undique stat, et istud propter stabilitatem appellatur æternum, per cujus gratiam homo quadratur in moribus, id est virtutibus solidatur. Istorum autem potius quam aliorum Evangelio sunt recepta; tum quia diligentius et apertius historiam evangelicam descripserunt, tum quia, licet aliquando varia, nunquam tamen contraria; licet interdum diversa, nunquam tamen adversa scripserunt. Et quoniam isti quatuor per figuras quatuor animalium in visione Joannis (*Apoc. IV*) et Ezechielis præfigurati fuerunt, Matthæus per hominem: eo quod ejus intentio præcipue circa scribendam humanitatem Christi versatur. Unde ab humana Christi nativitate liber ejus sumit exordium: « Liber, inquit, generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham (*Matth. I*). » Marcus per leonem: eo quod ejus intentio præcipue circa describendam Christi resurrectionem consistit. Unde ejus Evangelium in die resurrectionis antonomastice legitur. Dicitur enim quod leo rugitu maximo tertia die suos excitat catulos. Ita Deus Pater immensa potentia Filium suum tertia die suscitavit. « Unde et Marcus ab exclamatione incipit, dicens: « Vox clamantis, etc. (*Marc. I*). » Hic est « leo fortissimus bestiarum, qui ad nullius pavescit occursum (*Prov. XXX*); » qui quantæ sanctitatis exstiterit, ipsius colobium, quod in hac sua conservatur ecclesia, patenter ostendit. Lucas per vitulum: eo quod ejus intentio præcipue circa scribendam Christi passionem versatur; in qua Christus se obtulit hostiam Deo Patri: idem ipse sacerdos et hostia. Vitulus enim erat hostia sacerdotis. Unde a sacerdotio incipit dicens: « Fuit in diebus Herodis regis Judææ sacerdos quidam, etc. (*Luc. I*). » Joannes per aquilam; quia cæteris in terra cum Domino gradientibus, ipse in cœlum ad describendam Christi divinitatem volavit, et ait: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum (*Joan. I*). » Hæc quatuor princi-

ales intentiones designatæ sunt per figuras illorum quatuor animalium. Quorum quodlibet secundum visionem Ezechielis (*cap. I*) quatuor facies habet; quoniam omnes de singulis agunt, licet quidam principalius de quibusdam; præsertim cum omnes agant de Christo, cui quatuor illæ figuræ conveniunt. Fuit enim homo nascendo, vitulus moriendo, leo resurgendo, aquila ascendendo. Hi sunt *Phison et Geon, Tigris et Euphrates*. Phison interpretatur *oris mutatio*; per quem significatur Joannes, qui mutat os, cum de divinitate ad humanitatem descendit, vel de humanitate ad divinitatem ascendit. Unde cum de divinitate dixisset: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, » consequenter ad humanitatem descendit, dicens: « Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis (*Joan. I*). » Geon interpretatur *hiatus terræ*; per quem significatur Matthæus, qui humanam Christi generationem describit, de qua dicit Propheta: Veritas de terra orta est, et justitia de cœlo prospexit (*Psal. LXXXIV*), id est Christus natus est de Maria. Tigris interpretatur *velox*, signans Marcum, qui cæteris velocius, id est, brevius describit historiam evangelicam. Cui figura leonis congrue coaptatur, qui est animal velocissimum. Euphrates interpretatur *frugifer*, significans Lucam, cui secundum visionem prophetica figuræ vituli coaptatur, qui frugibus excolendis inservit: et ipse fructum ventris benedictum describit. Hi quatuor significati sunt etiam per quatuor annulos arcæ, qui rotundi erant et aurei (*Exod. XXV*). In auro namque claritas, in rotundo designatur æternitas; quia rotundum et initio caret et fine. Eleganter enim per annulos aureos designantur, qui æternam Christi claritatem, et claram æternitatem describunt. Per duos annulos a sinistris, significantur duo evangelistæ, qui doctrinam Evangelii non acceperunt a Christo; sed unus a Petro, videlicet Marcus, et alter a Paulo, scilicet Lucas. Per duos a dextris, duo illi, qui ab ipso Christo fuerunt edocti, scilicet Matthæus et Joannes. Quidam tamen per duos annulos a sinistris Matthæum et Joannem accipiunt, qui adhæserunt Domino adhuc passibili et mortali. Per duos a dextris Marcum et Lucam, qui post ascensionem adhæserunt Christo, jam facto immortalis et impassibili. Per sinistram enim mortalitas, per dexteram vero immortalitas designatur, secundum illud: « Læva ejus, sub capite meo et dextera ejus amplexabitur me (*Cant. II*). » Propter hanc causam in picturis ecclesiarum Paulus ad dexteram, et Petrus ad sinistram Salvatoris statuitur.

Moraliter autem fluvius, qui de loco voluptatis egreditur, est infusio gratiæ, quæ de Spiritu sancto procedit; qui est delectatio Patris et Filii, amor et connexio utriusque. De quo dicit Psalmista: « Torrente voluptatis tuæ potabis eos (*Psal. XXXV*). » Hæc irrigat paradysum, id est inebriat mentem, secundum id quod in Psalmo præmittitur: « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ (*ibid.*). »

Dividitur autem in quatuor capita, id est in quatuor principales virtutes, justitiam, fortitudinem, prudentiam, temperantiam. Hæc sunt moraliter quatuor flumina paradisi, de quibus Veritas dicit: « Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. vii). » Hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

Anagogice vero, fluvius qui de loco voluptatis egreditur, est beatitudinis affluentia, quæ de divina perfruitione procedit. Hæc irrigat paradysum, id est lætificat patriam, secundum illud: « Fluminis impetus lætificat civitatem Dei (Psal. xlv). » Dividitur autem in quatuor species, duas pertinentes ad stolam corporis, et totidem pertinentes ad stolam animæ. Ad illam pertinent claritas et impassibilitas; ad istam pertinent cognitio et delectatio. De claritate corporis legitur: « Fulgebunt justi sicut sol in regno patris eorum (Matth. xiii). » De impassibilitate carnis

A legitur: « Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, et jam non erit amplius neque luctus neque clamor, sed nec ullus dolor, quoniam priora transierunt. (Apoc. xxi). » De mentis cognitione Veritas ait: « Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. xvii); » ibi cognoscemus, sicut et cogniti sumus, videntes non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem (I Cor. xiii). De cordis delectatione dicit Psalmista: « Exsultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis (Psal. cxlix). » Ibi gaudium nostrum implebitur, quod omnem sensum exsuperat; ad quod per suam misericordiam ineffabilem nos faciat pervenire, me itis et precibus beatissimi N. evangelistæ, Dominus Jesus Christus, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IV.

IN COMMUNI DE UNO MARTYRE.

De abnegatione sui, et quinque gradibus ejus; et de mysterio, et sacramento sanctæ crucis.

Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me (Luc. ix).

Volentibus ire post Christum duo principaliter dicuntur, videlicet abnegare seipsum, et tollere crucem post Christum. Hoc est declinare a malo, et facere bonum (Psal. xxxvi), ut quo præcessit sublimitas capitis, illuc et corporis humilitas subsequatur. Abnegationis autem hujus quinque sunt gradus; quia debet Christianus abnegare non tantum aliena, sed sua; nec sua tantum, sed se; nec se tantum, sed seipsum; nec seipsum tantum, sed semetipsum. Abnegat aliena, qui nec oblata retinet, nec concupiscit auferre, unde Zachæus: « Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum ((Luc. xix). » Abnegat sua, qui neque acquisitis adhæret, neque inhiat acquirendis, unde Petrus: « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (Matth. xiv). » Abnegat se, qui concupiscentias carnis castigat, unde Paulus: « Castigo corpus meum et in servitutum redigo (I Cor. ix). » Abnegat seipsum, qui cupiditates mentis evacuat, unde David: « Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei (Psal. cxxx). » Abnegat seipsum, qui propriam abdicat voluntatem, unde Jesus: « Non quod ego volo, sed quod tu (Marc. xiv). » Cum ergo gulosus fit sobrius, luxuriosus fit castus, avarus fit largus, superbus fit humilis, iracundus fit mansuetus, et, ut generaliter dicam, cum criminosus fit virtuosus, tunc abnegat seipsum, ut dicere valeat cum Apostolo: « Vivo jam non ego, vivit autem in me Christus (Gal. ii). » Cum autem impius ab impietate convertitur, profecto dicere potest: Non sum,

C qui fueram, quia videlicet non est talis in culpa. licet idem sit in natura, secundum illud propheticum: « Verte impios, et non erunt (Prov. xii). » Qui ergo vult ire post Christum, abneget seipsum. Porro, si juxta testimonium Veritatis in hominis voluntate consistit, ut abnegando seipsum, possit ire post Christum, quid est quod dicit Apostolus: « Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis? » (Rom. ix.) Verum id dicitur, quia bonum opus principaliter spectat ad Dei misericordiam, quam ad hominis voluntatem. Quia divina misericordia non solum prævenit et præparat, verum etiam subsequitur, et prosequitur voluntatem humanam. Prævenit inspirando, subsequitur adjuvando. Præparat ut incipiat, prosequitur ut perficiat. De præveniente Propheta dicit in Psalmo: « Misericordia ejus præveniet me (Psal. lvi). » De subsequente dicit in alio: « Misericordia tua subsequetur me (Psal. xxii). » Gratia namque principaliter operatur, cui secundo cooperatur arbitrium, juxta quod dicit Apostolus: « Gratia Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit (I Cor. xv). » Et ideo Veritas ait: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Suam dicit, id est voluntariam, non coactam; spontaneam, non invitam; per patientiæ virtutem, non per angariæ servitutem; quia non placent ei coacta servitia, qui potius exigit cor, quam manum; voluntatem, quam actionem. Spontaneus enim tulit crucem Jesus, de quo legitur: « Et bajulans sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ locus (Joan. xix). » Invitus*

autem tulit crucem Simon Cyrenæus, de quo legitur, quod « angariaverunt eum, ut tolleret crucem Jesu (*Matth. xxvii*). » O quam profundum est crucis mysterium, quam arduum sacramentum! Legitur quod Moyses ad mandatum Domini serpentem æneum erexit pro signo, quem aspicientes, qui percussi fuerant a serpentibus, sanabantur (*Num. xxi*). Quod ipse Christus exponens in Evangelio ait: « Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipso, non pereat (*Joan. iii*). » Legitur etiam, quod cum Joseph applicuisset Manassen et Ephraim ad Jacob, statuens majorem ad dexteram, et minorem ad sinistram, ut eis secundum ordinem benediceret, Jacob manus commutans, id est in modum crucis cancellans, dextram posuit super caput Ephraim minoris, et sinistram super caput Manasse majoris, et dixit: « Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis (*Gen. xlviii*), » etc. Ezechiel autem audivit Dominum dicentem ad virum vestitum lineis, habentem atramentarium scriptoris ad renes: « Transi per mediam civitatem, et signa Thau in frontibus virorum dolentium et gementium (*Ezech. ix*); » post hæc dixit septem viris: « Transite per mediam civitatem, et percute omnem super quem non inveneritis Thau (*ibid.*). » Nemini parcat oculus vester. Joannes quoque vidit « angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi, et clamavit voce magna quatuor angelis, quibus datum fuit nocere terræ et mari, dicens: « Nolite nocere terræ et mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum (*Apoc. xvii*). » Hinc est igitur quod, cum Dominus Ægyptiorum percuteret primogenita, domos Hebræorum absque læsione transcendit, eo quod sanguinem in superliminari, et in utroque poste vidisset (*Exod. xii*). Dum Moyses manus tenebat extensas, Israel pugnans Amalec superabat (*Exod. xvii*).

Lignum missum in Marath aquas, aquas dulcoravit amaras (*Exod. xv*). Et ad lignum missum in Jordanem, ferrum quod exciderat, enatavit (*IV Reg. vi*). Hoc est lignum vitæ in medio paradisi (*Gen. ii*), de quo Sapiens protestatur: « Benedictum lignum, per quod fit justitia, salutatio (*Sap. xiv*). » Quoniam regnavit a ligno Deus: etenim « correxit orbem terræ, qui non commovebitur (*Psal. xcvi*). » Qui dixerunt: « Morte turpissima condemnemus eum (*Sap. ii*), » nescierunt sacramenta Dei, neque comprehenderunt, « quæ sit longitudo et latitudo, sublimitas et profundum (*Ephes. iii*). » Crux ergo sanitatem restituit, benedictionem impendit, discernit a perfidis, liberat a periculis: hostes expellit, victores constituit. Crux mysterium fidei, firmamentum spei, clavis scientiæ, forma justitiæ, magnificentia regum, gloria sacerdotum, inopum sustentatio, pauperum consolatio, cæcorum dux, claudorum baculus, spes desperatorum, resurrectio mortuorum. Crux autem et spiritualiter

et materialiter tollitur. Spiritualiter vero duobus modis: per mentis compassionem, et carnis afflictionem. Propter quod dicit Apostolus: « Crucifixerunt membra sua cum vitiis et concupiscentiis (*Gal. v*); et iterum: « Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo (*Gal. vi*). » Cum enim quisque cruciatur in corde compatiendo proximo, tunc utique crucem tollit cum Apostolo, qui dicebat: « Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? (*II Cor. xi*). » Cum vero cruciatur in corpore, affligendo seipsum, tum etiam cum Apostolo crucem tollit, qui ait: « Castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar (*I Cor. ix*). » Materialiter quoque duobus modis crux tollitur, in signum religionis, et in supplicium passionis. In signum enim religionis quidam religiosi crucem portant, ut ostendant se spiritualiter mancipatos ad obsequium crucifixi: in supplicium, et boni quidam, et mali qui pro justitia vel offensa suspenduntur in cruces: quemadmodum juxta crucem Jesu duo latrones crucifixi fuerunt, unus a dextris, et alius a sinistris (*Matth. xxvii*). Fuerunt autem in cruce Dominica ligna quatuor, stipes erectus, et lignum transversum, truncus suppositus, et titulus superpositus. Fuerunt et clavi quatuor, quibus manus confixæ sunt, et pedes affixi sunt, et lancea, qua latus apertum est. Fuit et corona spinea capiti circumposita.

Hæc omnia, fratres, etiam in spirituali cruce spiritualiter possunt assignari. Nam quatuor crucis ligna sunt quatuor mentis virtutes, fides, spes, perseverantia, patientia; de quibus inquit Apostolus: « Ut comprehendatis cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas et profundum (*Ephes. iii*). » Longitudo crucis est perseverantia, de qua Dominus ait: « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (*Matth. x*); » latitudo crucis est patientia, de qua Veritas ait: « In patientia vestra possidebitis animas vestras (*Luc. xxi*), » profunditas crucis est fides, de qua dicit Apostolus: « Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium (*Hebr. ii*); » sublimitas crucis est spes, de qua dicit Psalmographus: « In verbo tuo supersperavi (*Psal. cxviii*). » Habuit ergo crux Christi unum lignum erectum in longitudinem, et alterum transversum in latitudinem. Per illa duo ligna mystice designata, quæ paupercula mulier Sarephtha collegit (*III Reg. xvii*). Et bene stipes erecta, habuit truncum suppositum et titulum superpositum, quia perseverantia de fide procedit ad spem, quasi stipes erectus de trunco supposito ad titulum superpositum. Quod intelligens Job, ait: « Credo quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum, et in carne mea videbo Deum. Quem visurus sum ego ipse et non alius, et oculi mei conspecturi sunt. Reposita est hæc spes mea in sinu meo (*Job. xix*). » Nisi enim crux habeat fundamentum fidei, et titulum spei profecto suppli-

cium est solummodo, et non meritum. Quod autem A patientia spectet ad crucem, per se satis apparet, eo quod patientes in adversis tribulationibus sustinent cruciatum; unde Jacobus apostolus ait: « Tribulatio patientiam operatur (Job 1). » De perseverantia quoque legitur: « Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ (Apoc. 11). » Porro secundum Apostolum: « Non coronatur quis, nisi legitime certaverit (II Tim. 11). » Habet igitur perseverantia, quæ coronat et ipsa certamen, ut merito spectet ad crucem.

In his duobus lignis duos pedes et duas manus, quatuor clavis debet configere Christianus. Quatuor clavi sunt quatuor principales virtutes, justitia, prudentia, fortitudo, temperantia. Pedes sunt mentis affectus, de quibus Sponsa dicit in Canticis: « Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos? » (Cant. v.) Et Dominus dicit Apostolis: « Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus (Joan. 13); » et iterum: « Excute pulverem de pedibus vestris (Marc. 6). » Sunt igitur duo pedes, duo mentis affectus, metus et appetitus. Præcipuus enim mentis affectus aut est in fugiendo quod metuit, aut in eligendo quod appetit. Pes timoris, clavo fortitudinis debet configi, ne timidus propter adversa succumbat; metus enim dum in Petro clavo fortitudinis confixus non exstitit, ad vocem ancillæ negavit (Luc. 22); cum autem clavo fortitudinis confixus exstitit, ante reges et præsidēs nomen Domini prædicavit. Sed et ipse timor quidam C clavus est, de quo dicit Psalmographus: « Confige timore tuo carnes meas (Psal. cxviii). » At clavus clavo configitur, cum timor fortitudine roboratur; pes appetitus clavo justitiæ debet configi, ne cupidus evagetur ad illicita desideria; appetitus enim si confixus non fuerit, tunc caro concupiscit adversus spiritum, si fuerit confixus, spiritus concupiscit adversus carnem. Sic itaque Christianus clavos suos debet affigere cruci, ne vel timidus succumbat, vel cupidus evagetur. Lancea vero qua latus est vulnerandum, est charitas, de qua sponsa dicit in Canticis: « Vulnerata charitate ego sum. » Latus enim est cordi contiguus, beneficio cujus diligimus: quod ideo vulnerandum est, ut effectus exeat, non solum ad amicos, sed ad inimicos; juxta quod D Dominus præcipit: « Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persecutibus et calumniantibus vos (Matth. 5). » Corona spinea ipsa quidem est pœnitentia, circumponenda capiti, id est menti, de qua dicit Psalmi-

sta: « Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina (Psal. xxxi). » Hæc corona de tribus spinis complectitur, scilicet contritione, confessione, satisfactione. Prima pungit cor, propter vanam cogitationem; secunda pungit os, propter vanam locutionem; tertia pungit manum, propter iniquam operationem. Prima pungit per dolorem, secunda per pudorem, tertia per laborem. Manus autem sunt opera, de quibus dicit Psalmista: « Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium (Psal. xiv). » Et Salomon: « Dedit ei lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum (Prov. xxxi). » Sunt igitur duæ manus, duo genera operum: opus videlicet voluntatis, et opus necessitatis; quodlibet enim opus est voluntarium vel necessarium. Manus operis voluntarii configi debet clavo prudentiæ, ne curva faciat opera tenebrarum; cum enim in Saulo clavo prudentiæ confixa non fuit, Saulus persequabatur Ecclesiam; cum autem in Paulo clavo prudentiæ confixa fuit, Paulus passus est pro Ecclesia. Manus operis necessarii configi debet clavo temperantiæ, ne laxa nimis ae superflua extendatur. Opera necessaria sunt, dormire, comedere, et similia, quæ cum modestia temperare debemus ut somnum temperemus orationibus et vigiliis; cibum temperemus eleemosynis et jejuniis. His enim quasi fortibus armis expugnare prævalebimus inimicos. Legimus enim quod, cum pugnaret Israel adversus Amalec in deserto, Moyse orante vincebat, quo desistente, Israel vincebatur (Exod. xvii). Legimus etiam quod cum cæteræ tribus pugnarent adversus Benjamin pro uvore Levitæ, secundo succubuerunt in prælio, donec indicto jejuniis et humiliter celebrato, tribum illam pene penitus deleverunt (Judic. xx). Cæterum non sufficit cuiquam abnegare seipsum, et tollere crucem suam, nisi Christum sequatur. Fuerunt enim quidam philosophi, sunt quidam hæretici, qui abnegaverunt seipsos, et graves sustinent cruciatum, sed eis non profuit, nec proficit ad salutem; quia non sequuntur eum qui est « via, veritas, et vita (Joan. xiv), » videlicet Jesum Christum, qui passus est pro nobis, relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus: « Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (I Petr. 1). » Nos ergo, fratres, abnegantes impietatem et sæcularia desideria, crucifigamus membra nostra cum vitiis et concupiscentiis, ut sequendo Christum, ad vitam perveniamus æternam, ipso præstante, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V.

IN COMMUNI DE UNO MARTYRE.

De duplici corona sanctorum, et de pretiosis lapidibus eorumdem et floribus.

Posuisti, Domine, super caput ejus coronam de lapide pretioso (Psal. xx).

Duplex est corona sanctorum, una, qua coronantur in via; altera, qua coronantur in patria;

una, quæ datur ad meritum; et altera, quæ datur ad præmium; una virtutis et gratiæ, altera salutis et gloriæ; una militantium, et altera triumphantium. Corona virtutis est argentea, quam gratiæ candor illustrat; corona salutis est aurea, quam gloriæ splendor illuminat [*al. irradiat*]. De prima dicit Psalmographus: « Benedices coronæ anni benignitatis tuæ (*Psal. LXIV*), « id est multiplicabis virtutes in tempore gratiæ; unde subjungit: « Et campi tui replebuntur ubertate (*ibid.*). » De secunda dicit Apostolus: « De reliquo reposita est mihi corona justitiæ (*II Tim. IV*), » id est, præmium, quod reddetur pro meritis; unde subjungit: « Quam reddet mihi Dominus in illo die, justus iudex (*ibid.*). » Sunt autem tam in gyro quam in summo coronæ lapides pretiosi et pulcherrimi flores cum margaritis et gemmis mira varietate dispositi. Singuli lapides collaterales habent geminos flores, inter quos minores gemmæ consistant, quæ margaritis optimis circumdantur. Habet enim corona virtutis in gyro quatuor principales lapides, id est quatuor virtutes politicas, justitiam, fortitudinem, prudentiam, temperantiam; ab anteriori parte justitiam, a posteriori parte prudentiam, temperantiam a dextris, fortitudinem a sinistris. Congruunt bene loca lapidibus, nam quæ sunt ante, sunt certa; quæ sunt retro, sunt dubia: quæ sunt a dextris, sunt prospera; quæ sunt a sinistris, sunt adversa. In certis autem est exercenda justitia, in dubiis est adhibenda prudentia; in prosperis opus est temperantia, in adversis est necessaria fortitudo. Isti sunt digiti quatuor, de quibus jubetur in Exodo: « Facies coronam interrasilem altam quatuor digitis, et super illam coronam aureolam (*Exod. XXV*). » Justitia habet duas cohærentes virtutes, discretionem et rectitudinem; prudentia, vigilantiam et cautelam; temperantia, continentiam et abstinentiam; fortitudo, constantiam et magnanimitatem. Inter hos flores, quatuor minores gemmæ consistunt, id est quatuor naturales affectus, dolor et gaudium, timor et spes; de quibus legitur:

Hinc metuunt, cupiunt, gaudentque dolentque.

(*VIRG., Æneid. VI, 733.*)

Justitia namque dirigit spem, prudentia mitigat dolorem, temperantia format gaudium, fortitudo confortat timorem. Circa gemmas in gyro, septem margaritæ resplendent, id est septem dona gratiæ septiformis, quæ Isaias enumerat, dicens: « Requiescet super eum spiritus sapientiæ et intellectus, etc. » (*Isa. II*.) Cæterum in summo coronæ, tres præcipui lapides sunt dispositi, id est tres virtutes theologice: spes, fides, charitas, super quas timor Domini constituitur, Scriptura dicente: « Qui timetis Dominum, credite illi, et non evacuabitur merces vestra. Qui timetis Deum, diligite illum et illuminabuntur corda vestra (*Eccli. II*). » Habent et lapides isti flores contiguos: fides, sinceritatem et veritatem; spes, patientiam et perseverantiam; charitas, benignitatem et largitatem; timor, obe-

diendum et reverentiam. Inter hos flores, tres minores gemmæ consistunt, id est vires animæ naturales, vis rationalis, vis irascibilis et vis concupiscibilis. Prima discernit inter bonum et malum, secunda abjicit malum, tertia eligit bonum. Fides autem rationabilitatem illuminat, spes irascibilitatem corroborat, charitas concupiscibilitatem informat. Sed et circa gemmas hujusmodi septem margaritæ resplendent, id est, septem petitiones, quæ continentur in oratione Dominica, tres pertinentes ad vitam præsentem, et tres ad vitam futuram: media vero pertinens ad utramque. Porro corona salutis multo pretiosior est et dignior, quatuor habens in gyro lapides principales, et tres in summo præcipuos. Principales in gyro lapides sunt quatuor proprietates corporis glorificati, claritas et subtilitas, agilitas et impassibilitas, de quibus Veritas ait: « Mensuram bonam et confertam et coagitatam et supereffluentem reddent in sinum vestrum (*Luc. VI*). » — « Fulgebunt enim justi, et tanquam scintillæ in arundinetis discurrent agiles, et regnabit Dominus illorum in perpetuum (*Sap. III*), » et ipsi cum Domino impassibiles. « Absterget enim Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, etc. (*Apoc. XXI*). » Erit enim in patria jucunditas sine dolore, securitas sine timore, requies sine labore, vita sine morte, dies sine nocte, certe sine forte, fortitudo sine debilitate, rectitudo sine perversitate, pulchritudo sine deformitate. Has proprietates glorificati corporis in argumentum futuræ glorificationis etiam in carne mortali Christus ostendit. Claritatem, quando se transfiguravit in monte, et « resplenduit facies ejus sicut sol (*Matth. XVII*). » Subtilitatem, quando « clauso signaculo virginali, » tanquam sponsus processit de thalamo suo (*Psal. XVIIII*). Agilitatem, quando supra aquam sicco vestigio pertransivit (*Joan. VI*). Impassibilitatem, quando corpus et sanguinem suum in cœna discipulis tribuit (*Matth. XXVI*). Præcipui lapides in summo, sunt tres proprietates animæ glorificatæ, cognitio, dilectio; delectatio, de quibus cum sapiens præmisisset: « Fulgebunt justi, etc. (*Sap. III*), » statim subjungit: « Qui confidunt in illum, intelligent veritatem, et fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum et pax est electis Dei (*ibid.*). » Est enim in sanctis comprehensiva cognitio, per quam cognoscunt, sicut et cogniti sunt. Videntes non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem (*I Cor. XIII*), Trinitatem in unitate, et unitatem in Trinitate: legentes in verbo vitæ, « in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei absconditi (*Joan. XVII*), » de qua cognitione Veritas ait: « Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (*I Cor. XIII*). » Ex hac comprehensiva cognitione procedit summa dilectio, per quam sancti diligunt Deum « ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima (*Matth. XXII*). » — « Ex mente, » id est memoria diligunt Patrem, « tota, » id est sine oblivione; « ex corde, » id est intelle-

ctu diligunt Filium, « toto, » id est sine errore. « Ex anima, » id est voluntate diligunt Spiritum sanctum; « tota, » id est sine contrariedade. Adeo namque divinæ voluntati per charitatem inhaerent, ut nihil omnino veliat, nisi quod Deum velle cognoscunt. Ex hac summa dilectione nascitur ineffabilis delectatio, quam « nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (I Cor. II); » de qua dicit Psalmista : « Exsultabunt sancti in gloria,

et letabuntur in cubilibus suis (Psal. CXLIX); » et rursus : « Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei, in voce exsultationis et confessionis, sonus epulantis (Psal. XLI). » Ad quam exsultationem et epulas meritis et precibus sancti martyris N. nos perducatur Dominus Jesus Christus, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VI.

IN COMMUNI MARTYRUM PLURIMORUM.

De duplici tribulatione, et a quibus infligatur, et de multis et magnis tribulationibus, quas perpessi sunt sancti martyres : denique de triplici lavacro regenerationis : de triplici stola, et sanguine.

Isti sunt, qui venerunt de tribulatione magna et laverunt stolas suas in sanguine Agni (Apoc. VII).

Duplex tribulatio, fratres charissimi, legitur in Scripturis : una culparum et vitiorum, altera pœnarum et tormentorum, adversitatis una, perversitatis altera. De prima legitur : « Pauci facti sunt, et vexati sunt a tribulatione malorum et dolore (Psal. CVI); » de secunda scriptum est : « Clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos (Ibid.). » O quam gravis est tribulatio peccatorum, qui semper intra se perferunt « vermem conscientiæ, qui non moritur, et ignem rationis qui nunquam exstinguitur (Isa. LXVI). » — « Non est impiis gaudere dicit Dominus (Isa. LVII). » Quia « cum impius venerit in profundum vitiorum, contemnit (Prov. XVIII); » et « per quæ quis peccat, per hæc et torquetur (Sap. II). » Sane superbia inflat, avaritia stimulat, invidia rodit, ira succendit, angit gula, dissolvit luxuria, ligat mendacium, maculat homicidium : sic et cætera vitiorum portenta : ut quæ sunt homini oblectamenta peccati, Deo sint instrumenta puniendi. Tribulationem istam tres hostes infligunt, mundus, caro, diabolus. Mundus velut sirena dulcis navigantes submergit; caro tanquam Dalila blandiens Samsonem circumvenit; diabolus quasi leo sæviens viatores interimit. De primo Veritas ait : « Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit (Joan. XV); » de secundo dicit Apostolus : « Caro concupiscit adversus spiritum (Gal. V); » de tertio scriptum est : « Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret (I Petr. V). » Isti sunt tres fallaces sophistæ, qui miserabiliter paralogizant incautos. Proponit mundus, assumit caro, concludit diabolus; mundus proponit sæcularia blandimenta, caro assumit illicita desideria, diabolus concludit sempiterna tormenta; mundus ligna ministrat, caro scintillam supponit, diabolus ignem accendit. Primus hostis est contemnendus, secundus comprimendus, tertius expa-

gnandus. Contra primum præcipitur : « Nonte diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt : quicquid in mundo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ (Joan. II); » Ista sunt ligna quæ mundus ministrat. Contra secundum præcipitur : « Desideria carnis fugite, quæ militant adversus animam (I Petr. II); » hæc est scintilla, quam caro supponit. Contra tertium quoque præcipitur : « Assumite sentum fidei, ut possitis exstinguere ignea tela nequissimi (Ephes. VI); » hic est ignis, quem accendit diabolus. Ex hac tribulatione venerunt gloriosi martyres nostri, « per viam trium dierum, ut sacrificarent Domino in deserto (Exod. III). » Via primæ diei est vitæ prohibitorum, via secundæ diei exsecutio præceptorum, via tertiæ diei est supererogatio consiliorum (Job IV). Per primam viam percurritur illud mandatum : « Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris (Matth. VII); » per secundam viam percurritur illud præceptum : « Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis (Ibid.); » per tertiam viam percurritur illud consilium : « Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia quæ habes, et da pauperibus (Matth. XIX). » De his legitur : « In mandatis tuis exercebor, et considerabo vias tuas (Psal. CXVIII). » Sed in ipsa vita multas et magnas tribulationes perpessi sunt; sane tribulati sunt corde, tribulati sunt ore, tribulati sunt opere. Tribulati sunt corde per tristitias et dolores, tribulati sunt ore per contumelias et terrores, tribulati sunt opere, per angustias et labores. Per dolores contritionis, et tristitias compassionis; per terrores comminationis, et contumelias irrisionis; per labores afflictionis et angustias passionis. De tribulationibus cordis dicit Psalmista : « Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum Deus non spernit (Psal. L); » et Apostolus ait : « Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? (II Cor. XI). » De tribulationibus oris ait Dominus per prophetam : « Con-

tumelias et terrores passus sum ab eis, et Dominus mecum est tanquam bellator fortis (*Jer. xx*); et alibi: « Omnes qui videbant me, aspernabantur me: locuti sunt labiis et moverunt caput (*Psal. xxi*). » De tribulationibus operis in persona martyrum dicit Psalmista: « Propter te morte afficimur tota die, aestimati sumus sicut oves occisionis (*Psal. xliii*); » et iterum: « Transivimus per ignem et aquam, et induxisti nos in refrigerium (*Psal. lxxv*). » Sancti namque dum in hac valle lacrymarum peregrinantur a Domino, multis modis et diversis personis, pluribus locis et variis temporibus tribulantur. Diversitates modorum et locorum satis expresse designat Apostolus dicens: « Sancti ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes, in montibus et in speluncis et in cavernis terræ (*Hebr. xi*). » Ac si diceret: Tot et tantis et tam diversis modis afflicti sunt, non solum in civitatibus, sed etiam in solitudinibus: non solum in campis, sed etiam in montibus: non solum in domibus, sed etiam in speluncis: non solum in custodiis, sed etiam in cavernis terræ: perpressi sunt autem tribulationes hujus mundi a bestiis, ab hominibus, a dæmonibus. Tribulati enim sunt a bestiis, dicente Psalmista: « Posuerunt mortalia sanctorum tuorum, etc., bestiis terræ (*Psal. lxxviii*). » Tribulati sunt ab hominibus, juxta quod legitur: « Dum insurgerent homines in nos, forsitan vivos deglutissent nos (*Psal. cxviii*). » Tribulati sunt a dæmonibus, Apostolo attestante: « Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus spiritualia nequitiæ in cœlestibus (*Ephes. vi*). » Tribulantur autem non solum ab alienis, sed etiam a parentibus, et cognatis: non solum ab extraneis, sed etiam a domesticis: non solum ab inimicis, sed etiam ab amicis. Probat hoc Veritas dicens: « Trademini a parentibus et cognatis et amicis, et morte afficient ex vobis (*Luc. xxi*). » Porro, tribulati sunt ante legem, sub lege, post legem; ante legem tribulati sunt patriarchæ, sub lege prophetæ, post legem apostoli, nec non et martyres. Hinc enim Veritas ait: « Ecce ego mitto ad vos prophetas, sacerdotes et scribas, et ex illis occidetis et flagellabitis et crucifigetis, ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est a sanguine Abel justis, usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachæ, quem occidistis inter templum et altare (*Matth. xxi*). » Ante legem Abel, sub lege Zachariam, post legem, id est tempore gratiæ prophetas, et sacerdotes et scribas. Inde lamentatur Ecclesia dicens: « Sæpe expugnaverunt me a juventute mea, etenim non potuerunt mihi: supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, » etc. (*Psal. cxlviii*.) Imitemur ergo, fratres, in illis virtutes cordis et operis, et detestemur in nobis fragilitatem mentis et carnis. Illi toleraverunt pro Christo [al.

A peccato] frigus et nuditatem: nos autem vestimur duplicibus et induimur pretiosis; illi toleraverunt pro Christo famem et sitim: nos autem diversis ferculis vescimur, et delicatis cibariis epulamur; illi toleraverunt pro Christo vigiliis et labores: nos autem amplis horis quiescimus, et longis soporibus dormitamus; illi toleraverunt pro Christo angustias et dolores: nos vero gaudiis mundi fruimur, et carnis illecebris delectamur. Heu me! quid dicam ego miser aut faciam, cum venerit ille districtissimus Judex, qui « reddet unicuique secundum opera sua? » (*Matth. xvi*.) Terribilis est locus iste; nam « si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? » (*I Petr. iv*.) — « Multæ sunt ergo tribulationes justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus (*Psal. xxxiii*). » *Isti sunt ergo qui venerunt ex magna tribulatione, et laverunt stolas suas in sanguine Agni.* Triplex est lavacrum justificationis, in lacrymis regenerationis, in aqua redemptionis, et in sanguine passionis. De primo dicit Psalmista: « Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo (*Psal. vi*): » de secundo Veritas dicit: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum (*Joan. iii*); » de tertio testatur Joannes: « Lavavit nos a peccatis nostris in sanguine suo (*Apoc. i*). » Sic et triplex est stola, prima innocentiae, secunda gratiæ, tertia vero gloriæ. De prima dicit pater ad servos suos: « Cito proferte stolam primam, et induite illum, » etc. (*Luc. xv*.) Qui dixit primam, significavit secundam; nam primum dicitur respectu secundi. De tertio vero legitur: « Amavit eum Dominus et ornavit eum, stola gloriæ induit eum (*Eccli. xv*). » Hæc triplex stola lavatur in illo triplici lavacro, sed potius ille lavatur, qui stolis induitur; quælibet tamen stola lavatur in sanguine Agni. Sed est sanguis culpæ, sanguis pœnæ, et sanguis veniæ. De primo sanguine legitur: « Sanguis sanguinem tetigit (*Ose. iv*). » Ab hoc sanguine petit liberari Psalmista, cum ait: « Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ (*Psal. l*). » De secundo sanguine legitur: « Effuderunt sanguinem sanctorum tuorum in circuitu Jerusalem (*Psal. lxxviii*). » Pro sanguine isto postulat vindicari chorus martyrum dicens: « Vindica sanguinem nostrum qui effusus est, Deus noster (*Apoc. vi*). » De tertio sanguine legitur: « Hic est sanguis Novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum (*Matth. xxvi*). » Per hunc sanguinem redemptum est genus humanum; quia « redempti sumus non corruptibilibus auro et argento, sed pretioso sanguine Agni immaculati (*I Petr. i*). » Primum sanguinem instillat draco malignus per pravam suggestionem, secundum sanguinem elicit canis impius per sævam afflictionem, tertium sanguinem effundit Agnus purissimus propter nimiam dilectionem. Sic enim dilexit nos, ut sanguinem suum pro nobis effunderet. « Majorem charitatem nemo habet, etc. (*Joan. xv*). » — « Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quæ

retribuit mihi. Calicem salutaris accipiam; et nomen Domini invocabo (*Psal. cxv*). » Sic retribuerunt ei martyres nostri, qui venerunt ex tribulatione magna, et laverunt stolas suas in sanguine Agni. Non agni gregis, non agni legis, nec agni jugis, sed Agni regis, qui tollit peccata mundi. De quo dicitur: Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filiæ Sion (*Isa. xvi*). Agnum gregis immolavit Samuel in Masphat, petens dari de cælo fulgura, nubes et tonitrua, et liberavit Dominus Jerusalem in die illa manu Philisthim (*I Reg. vii*). Agnum legis immolaverunt filii Israel in sinibus Ramesse, linientes sanguine postes et superlimina-

ria, et liberavit Dominus ab exterminatore primogenita eorum in nocte illa (*Exod. xii*). Agnus jugis immolabatur a sacerdotibus mane et vespere, et in odorem suavissimum Domino (*Num. xxviii*). » Isti sunt qui venerunt de magna tribulatione, et laverunt stolas suas in sanguine Agni. Quia vero et quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt (*Rom. xv*), et nos exemplo sanctorum martyrum lavemus stolas nostras, id est opera nostra in sanguine Agni, hoc est in fide passionis Christi; ipso misericorditer concedente, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VI:

IN COMMUNI MARTYRUM PLURIMORUM.

Dē diversis fornacibus bonorum et malorum, et instrumentis earum: et quomodo in fornace patientiæ sancti martyres probati sunt.

Tanquam aurum in fornace probavit electos Dominus (*Sap. iii*).

Diversas nobis fornaces Scriptura sacra distinguit: unam bonorum, in qua justi purgantur, alteram vero malorum, in qua reprobi cruciantur. De prima legitur: « Vasa figuli probat fornax (*Eccli. xxvii*); » de secunda scribitur: « Ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magnæ (*Apoc. ix*). » Verum utraque fornax est duplex: una mentis interior, altera carnis exterior. Fornax enim beatorum interior est afflictio pœnitentiæ, per quam pœnitentes purgantur ab iniquitate; eorundem fornax exterior est tribulatio patientiæ, per quam patientes in charitate probantur; in ista probatur aurum, in illa purgatur argentum. Malorum autem fornax interior est vermis conscientiæ, per quem impii spiritualiter torquentur ex culpa; eorundem fornax exterior est ignis gehennæ; per quem reprobi corporaliter cruciantur in pœna; in ista ferrum comburitur, in illa plumbum exurit. Sunt autem materialiter in materiali fornace, follis, ignis et carbo: forceps et aspersorium: quæ possunt in spiritali fornace spiritaliter assignari. In fornace siquidem pœnitentiæ, follis spirans est timor considerationis, ignis ardens est dolor compunctionis, carbo rubens est pudor confessionis, forceps astringens est labor satisfactionis, aspersorium stillans est amor justificationis; considerat enim pœnitens in timore, compungitur in dolore, confitetur in rubore, satisfacit eum labore, justificatur ex amore. Notandus est tamen ordo justificationis hujusmodi: Procedit timor et introducit amorem, succedit amor et inducit dolorem, accedit dolor et producit pudorem, procedit pudor et adducit laborem. Timet enim peccator ex consideratione iudicii, sciens iudicem potentissimum, sapientissimum et justissimum.

Potentissimum quidem, quia et dixit, et facta sunt: mandavit, et creata sunt (*Psal. xxxii*): » qui vocat stellas, et dicunt: « Adsumus (*Baruc. iii*); » — « qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos ignem urentem (*Psal. ciii*). » Cujus voluntati nihil omnino resistit (*Rom. ix*), cui nullum verbum est impossibile (*Luc. i*), cui venti et mare obediunt (*Matth. viii*), cui flectitur et omne genu, cœlestium, terrena et infernorum (*Phil. ii*). » Sapientissimum autem, quia et oculis ejus omnia nuda sunt et aperta (*Heb. iv*): » qui scrutatur renes et corda (*Apoc. ii*), qui et pluvie guttas et arenam maris dinumerat (*Eccli. i*): » Deus scientiarum, Dominus præscius omnium, et conscius singulorum, omnia novit, omnia penetrat occultus occultorum omnium explorator. « Et erit, inquit, in die illa ego scrutabor Jerusalem in lucernis (*Soph. ii*). » Justissimum vero, quia Deus iudex justus, fortis et longanimis, justus et metuendus super omnes deos (*Psal. vii*), requirens sua usque ad novissimum quadrantem (*Matth. v*): qui nec pretio, nec amore vel odio declinat a semita rectitudinis: sed via regia semper incedens, nullum malum deserit impunitum, nullum bonum irremuneratum relinquit. « Judicabit enim orbem terræ in æquitate (*Psal. xcvi*); » et « quis stabit ad videndum eum? » (*Malac. iii*.) Beati qui in illo iudicio iudicaturi præsentabuntur, non iudicandi. « Horrendum est enim nimis incidere in manus Dei viventis (*Heb. x*). » Propterea clamabat propheta David: « Ne intres in iudicium cum servo tuo, Domine; quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (*Psal. cxlii*). » Si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi pariebunt? Hæc et his similia peccator considerans; quanto timore pietatis turbatur, quanto tremore concutitur, sciens iudicem potentissimum, quem non potest effugere,

dicente propheta : « Si ascendero in cœlum tu illic es, si descendero ad infernum ades (*Psal. cxxxviii*). » Sapientissimum, quem non potest latere, dicente Propheta : « Sedit velustus dierum, et libri coram illo aperti sunt (*Dant. vii*). » Justissimum, quem non potest corrumpere, dicente Propheta : « Reddet unicuique secundum opera sua (*Psal. lxi*). » Quis autem non timeat illud examen, in quo idem erit accusator et testis, et advocatus et iudex. Dicet his, qui a sinistris ejus existent : « Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedisti mihi manducare : sitivi, et non dedistis mihi bibere. Quando enim uni ex minimis meis non fecistis, nec mihi fecistis (*Matth. xxv*). » Spirat ad hæc follis timoris, et in fornace pœnitentis ignem doloris accendit, secundum illud propheticum : « A timore tuo, Domine, concepimus, et peperimus spiritum salutis (*Isai. xxvi*). » — « Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam (*Psal. lcxii*). » Dolet enim pœnitens, suspirat et ingemiscit, non solum quia malum commisit, verum etiam quia bonum omisit : non solum quia damnationem promeruit, verum etiam quia glorificationem demeruit. « Offendens enim in uno, factus est omnium reus (*Jac. i*). » — « Finis enim præcepti charitas est, de corde puro et conscientia bona et fide non ficta (*I Tim. i*). » Qui ergo contra charitatem offendit, nullum præceptum adimplet. Sciat autem se culpabiliter durum, et dure culpabilem, qui corporalem amici sui mortem deslet : spiritualem vero animæ suæ mortem, quæ charitate extincta statim ipsam opprimit, non deslet. Doleat igitur, ingemiscat et fleat : quia « sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum Deus non spernit (*Psal. l*). » Clamet frequenter et dicat : « Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam : et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam (*ibid.*). » — « Domine, propitius esto mihi peccatori (*Luc. xviii*) ; » peccavi super numerum arenæ maris, sed secundum magnam misericordiam tuam memor esto mei, Deus : « quoniam ego in flagella paratus sum, et dolor meus ante me est semper (*Psal. xxvii*). »

Jam ignis doloris in fornace pœnitentis exardens, carbonem confessionis inflammat. Rubor carbonis, est pudor confessionis, de quo legitur : « Lavant delictum lachrymæ, quod ore pudor est confiteri. » Cum quanto putatis rubore coram altero confiteatur, quod quisque absque magno pudore nec intra se meditatur, sed amplius debuit erubescere coram Deo cuncta cernente, nefandas turpitudines exercere, quam coram homine quodam audiente peractas turpitudines revelare. Verendum est autem atque cavendum, ne pudoris confusio puritatem confessionis impediatur ; debet enim peccator omnem omnino peccati circumstantiam confiteri ; secundum quod magis peccavit in loco, in tempore, in numero, in per-

A sona : secundum ætatem, secundum scientiam, secundum gradum, secundum ordinem : si facile, si frequenter, si manifeste, si perseveranter. Hæc omnia crimen exaggerant, et ideo debet singula confiteri, ne vel delictum alleviet, vel peccatum excuset ; pudor enim confessionis pars est non modica satisfactionis, quam inimicis suis optabat ex charitate Propheta, cum diceret : « Erubescant, et conturbentur vehementer omnes inimici mei, convertantur et erubescant valde velociter (*Psal. vi*). » Erubescant in confessione, conturbentur in contritione, convertantur in satisfactione. Sic in fornace pœnitentiæ carbonibus inflammatis aspersorium amoris instillat, quo vehementius ignis doloris accenditur et argentum cœlestis imaginis, quæ fuerat corrupta peccato, dilectionis virtute purgatur, juxta quod Veritas ait : « Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum (*Luc. vii*). » — « Charitas enim operit multitudinem peccatorum (*I Pet. iv*). » Amor mundi peccatum immittit, sed amor Dei peccatum dimittit. Cupiditas inflammat ad culpam, sed charitas ascendit ad veniam. Hoc aspersorio desiderabat aspergi Propheta, cum diceret : « Asperges me, Domine, hyssopo et mundabor : lavabis riu, et super nivem dealbabor (*Psal. l*). » Tandem forceps est adhibendus satisfactionis, qui de fornace pœnitentiæ scorias peccatorum emundet. Forceps duobus brachiis jungitur, et satisfactio duabus partibus continetur. Una, qua culpam vitamus, et altera, qua pœnitentiam perficimus. De prima Veritas ait : « Vade, et amplius noli peccare (*Joan. viii*). » Irrisor enim est et non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Canis reversus ad vomitum, et pœniteat ad peccatum (*Prov. xxvi*). De secunda dicit Joannes : « Facite vobis dignos fructus pœnitentiæ (*Luc. iii*). » Qui præcipue sunt oratio, jejunium, et eleemosyna ; tres enim offendit peccatum, Deum, nosipsos, et proximum ; tres satisfactione placantur, ut oratio dirigatur ad Deum, jejunium feratur in nos, eleemosyna distribuatur ad proximum. In hac prima fornace martyres suos Dominus sicut argentum purgavit, secundum quod ipsi clamant in Psalmo, dicentes : « Probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum (*Psal. lxxiii*). » Cæterum in fornace patientiæ follis spirans, est terror comminationis ; ignis ardens, est fervor persecutionis ; carbo rubens, est cruor passionis ; forceps astringens, est horror afflictionis ; aspersorium stillans, est vigor protectionis. Comminabantur enim crudeles tyranni sanctis martyribus omnia genera tormentorum, nisi Christum desererent et idolis adhærerent : putantes eos per tormenta terrere, quos non poterant per blandimenta molire. Sed ipsi præcepta Christi servantes, minas principum contempserunt, juxta quod de beatis apostolis legitur, quia cum verbum Dei fiducialiter prædicarent, comminati sunt eis principes sacerdotum, denuntiantes, ne deinceps in hoc nomine loquerentur. Sed induti virtute Spiritus sancti ex

alto, fiducialius responderunt: « Obedire oportet Deo magis quam hominibus (Act. v); quod ipsa Veritas testatur: « Nolite, inquit, timere eos, qui corpus occidunt, etc. (Matth. x.) » Vehementer itaque follis comminationis spirabat, sed comminatione contempta persecutionis ignem vehementius accendebat. De quo martyres gloriantur: « Transivimus, inquit, per ignem et aquam, et induxisti nos in refrigerium (Psal. lxxv.) » — « Sancti namque ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladio mortui sunt. Circuierunt in melotis et in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, et in montibus, et in speluncis, et cavernis terræ (Hebr. xi.) » Quia vero flamma persecutionis ignem charitatis non poterat in martyribus superare: « (Fortis enim est ut mors dilectio (Cant. viii), » et « aquæ multæ non possunt extinguere charitatem (ibid.): » ipsa persecutio vehementius exardescens sanctorum cruorem diversis tormentis effudit, secundum quod scriptum est: « Effuderunt sanguinem sanctorum in circuitu Jerusalem, et non erat, qui sepeliret (Psal. lxxviii.) » — « Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas in sanguine Agni (Apoc. viii.) » Ut autem passio fieret gloriosa, necessarius erat forceps astringens, id est horror afflictionis, qui martyrium effecit gloriosum. Sensus enim carnis non appetit, nisi quod carnis appetitum delectat: inde contingit eis morte mereri, quia non delectabat martyres mori. « Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma (Matth. xxvi.) » Probat hoc Veritas, quæ eia passionem dicebat apostolis: « Tristis est anima mea usque ad mortem (ibid.) » — « Cœpit enim Jesus pavere et tædere: cœpit contristari et mœstus esse (Marc. xiv.) » Hinc etiam post passionem suam Petro apostolo dixit: « Cum senueris, extends manus tuas, et alius te cinget, et ducet te quo tu non vis (Joan. xxi.) » Ne vero martyres horrore passionis cœficerent, divinæ protectionis eis aspersionem instillavit, protegens eos atque confortans, secundum quod scriptum est: « Protexisti me Deus a conventu malignantium, et a multitudine operantium iniquitatem (Psal. lxxiii.) » Succumberet enim humana fragilitas, nisi divina protegeret pietas; hinc enim vox illa clamabat ad Deum: « Custodi me, Domine, ut pupillam oculi, sub umbra alarum tuarum protege me, a facie impiorum qui me afflixerunt (Psal. xvi.) » In hac secunda fornace martyres suos Dominus sicut aurum probavit; ut probatio fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur « inveniretur in laudem et gloriam et honorem (I Pet. i.) » — « O quam magna multitudo dulcedinis, quam abscondit Dominus timentibus se (Psal. xxx): nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (I Cor. ii.) » — « Gaudete, inquit, exultate: quia merces vestra copiosa est in cœlis (Matth. v.) » — Justi namque in perpe-

tuum vivent, et apud Dominum est merces eorum, et cogitatio eorum apud Altissimum. Ideo « accipient regnum decoris, et diadema speciei de manu Dei (Sap. v.) » — « Fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum (Matth. xiii.) » Fulgebunt, et tanquam scintillæ in arundinetis discurrent. Judicabunt nationes, et dominabuntur populis: et regnabit Dominus illorum in perpetuum. Reprobi vero mittentur « in caminum ignis ardentis (ibid.), » ut in fornace conscientie torqueantur interius, et in fornace gehennæ crucientur exterius. Possunt autem in hac interiori fornace singula fornacis instrumenta describi. Follis enim est conturbans memoria, ignis est crucians conscientia, carbis est insufficiens pœnitentia, forceps est torquens angustia, aspersionum est obtenebrans ignorantia. Conturbabit enim reprobus memoria peccatorum, secundum quod legitur: « Venient in cogitationem peccatorum suorum timide, et transluet illos ex transverso iniquitas eorum (Sap. iv), » ut cum maxima turbatione recogitent, quæ cum maxima delectatione gesserunt. Crucietur impios conscientia delictorum, juxta quod scriptum est: « Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur (Isa. lxxvi), » ut stimulus conscientie pungat ad pœnam, quos aculeus nequitie stimulavit ad culpam. Pœnitebunt damnati, sed inutiliter, secundum quod legitur: « Dicent inter se pœnitentiam agentes: Erravimus a via veritatis, et justitie lumen non illuxit nobis. Quid profuit nobis superbia, et jactantia divitiarum? quid contulit nobis? Transierunt hæc omnia sicut umbra, nos autem in malignitate nostra consumpti sumus (Sap. v.) » Sic enim eis sua displicebit iniquitas, ut nulla placeat eis æquitas. Torquetur peccatores angustia, juxta quod scriptum est: « Videntes turbabuntur timore horribili, gementes præ angustia spiritus, et dicentes: Nos insensati vitam sanctorum æstimabamus insaniam: ecce quo modo computati sunt inter filios Dei, et inter sanctos sanctorum illorum est (ibid.) » Obtenebrabit miseros ignorantia, secundum quod legitur: « Tollatur impius, ne videat gloriam Dei. » Vix enim aut raro aut nunquam damnati erigent animum ad cogitandum de Deo: sed illuc dirigent impetum cogitationis, ubi sentiant vim doloris. In hac fornace plumbum exuritur, illud videlicet, super cujus talentum sedet impietas.

In gehennalibus autem suppliciis tria sunt precipue prævidenda, obscuritas, acerbitas, diuturnitas. Obscuritas tenebrarum, acerbitas pœnarum, diuturnitas miseriarum; de quibus Dominus inquit in Evangelio: « Ligatis manibus et pedibus, projicite eum in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium (Matth. xxii); » — « ubi erit vermis, qui non moritur: et ignis, qui non exstinguitur (Isa. lxxvi.) » — « Dimitte, dicit Job, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine, terram miserie et tenebrarum, ubi umbra mortis et

nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat (*Job* x). Timidis, ait Dominus, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, idololatriis, et mendacibus, « pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure (*Apoc.* xxi). » In quo cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum. « Mortuo enim homine impio, nulla spes erit de eo (*Prov.* xi). » Tunc vivent mortui, quia vitæ

A sunt mortui : « quærent mortem, et non invenient (*Apoc.* ix); » quia vitam habuerunt et contempserunt. Ab his ergo malorum suppliciis nos eripiat, et ad illa sanctorum gaudia nos perducatur meritis et precibus beatorum martyrum, Dominus Jesus Christus, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VIII.

IN FESTO PLURIMORUM MARTYRUM (22),

Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis (*Rom.* viii).

Vas electionis et doctor gentium reprehendit et arguit eos in hoc loco qui delicate credunt in Christum, volentes quidem gloriam in cælo habere cum Christo, sed nolentes passiones in terra sustinere pro Christo. Non sic, non sic, sed si voluerimus conregnare, oportet et compati. Nam si socii passionum sumus, et resurrectionis erimus (*II Cor.* i); quia « non coronabitur quis, nisi legitime certaverit (*II Tim.* ii). » Et ubi major lucta, ibi major corona. « Arcta enim est via quæ ducit ad vitam (*Matth.* vii); » unde Psalmista dicebat : « Propter verba labiorum tuorum ego sustinui vias duras (*Psal.* xi). » Si enim nec vinitor fructum vineæ, nec agricola fructum agri potest percipere sine studio et labore, quanto minus quis potest sine labore ac studio percipere regnum Dei; quod quidem non otiosis sed studiosis conceditur, teste Veritate quæ dicit : « Regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud (*Matth.* xi). » Ne vero quis dicat idcirco se nolle passiones hujus temporis tolerare quia graves sunt et prolixæ ac parum utiles, occurrit Apostolus dicens, quia, *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.* Ac si diceret manifestius : Non sunt prolixæ quia passiones sunt temporis, videlicet temporales, quæ diu permanere non possunt. Nam omne temporale brevi concluditur tempore, teste Salomone qui ait : Nihil permanere sub sole (*Eccle.* i). Unde Psalmista : Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesternæ quæ præterit (*Psal.* lxxxix); et Petrus apostolus : Ante Deum mille anni sicut dies unus (*II Petr.* iii); sicut etiam apud centenarium qui cum moritur, quantumlibet vixerit, vix unum diem reputat se vixisse. Futura quippe nascuntur, præsentia moriuntur, et quidquid est præteritum, totum est mortuum.

Neque sunt graves, quia passiones sunt temporis hujus; ad differentiam quippe illarum quæ futuræ

B sunt tempore Antichristi, de quo Dominus ait : « Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet; et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro; sed propter electos breviabuntur (*Matth.* xxiv). » Aut enim passiones sunt graves, et cito consummantur; aut leves, et facile perferuntur. Licet igitur omnes omnino passiones quantumlibet graves, non sint condignæ ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, passiones tamen hujus temporis longe minus, cum illarum respectu sint leves, quæ futuræ sunt tempore Antichristi. Nec sunt inutiles quia *non sunt condignæ ad futuram gloriam, etc.* Sane non sunt condignæ quantum ad tempus, quia passiones istæ sunt transitorie, illa vero gloria est perpetua; unde Petrus apostolus ait : « Deus omnis gloriæ qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu modicum passos, ipse perficiet, conservabit solidabitque (*I Petr.* x). » Nam « id quod est momentaneum et leve tribulationis, ultra modum in sublimitate ingens pondus gloriæ operatur. » Quantum enim distat inter carnem et spiritum, quantum inter cælum et terram, tantum imo potius longe magis inter transitorium et perpetuum, inter æternum et temporale.

Nec sunt condignæ quantum ad locum, quia passiones istæ tolerantur in terra, illa vero gloria conferitur in cælo. « Terra » vero postquam ejecti fuimus a patria « germinat nobis spinas et tribulos (*Gen.* iii), » in qua « peregrinamur a Domino (*II Cor.* v) » tanquam exsules in convalle miseriarum et lacrymarum. « Incola, inquit, sum ego in terra (*Psal.* cxviii), » et peregrinus sicut omnes patres mei; unde Jacob : « Dies peregrinationis meæ parvi et mali non pervenerunt usque ad dies patrum meorum, quibus peregrinati sunt (*Gen.* xlvii). » Ideoque beatus Petrus admonet dicens : « Obsecro vos tanquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis quæ militant adversus animam (*I Petr.* ii). » Quis autem in exsilio constitutus non

libenter ad patriam revertatur? aut quis in carcere positus non desideret liberari? Audi Paulum cum fletu clamantem: « Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? (Rom. vii.) » Et David cum lacrymis postulantem: « Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo, Domine (Psal. cxli.) » Nos ergo qui desideramus in sæculo conversari, et in carne manere, procul dubio ex hac parte sensum amisimus, et perdidimus rationem, tanquam si peregrini desiderent degere in exilio, et vincti velint in carcere detineri. Non sic non sic Apostolus, qui dicebat: « Cupio dissolvi et esse cum Christo (Philipp. i), » volens ab exilio ad patriam remeare. *Non sunt ergo condignæ passiones quæ tolerantur in hoc peregrinationis exilio ad futuram gloriam quæ revelabitur in illo beatitudinis regno.*

Sed *neque passiones istæ sunt condignæ* quantum ad pretium, quia Deus incomparabiliter magis remunerat quam aliquis mereatur. Nam ut ipsa Veritas ait: « Qui reliquerit domum aut agrum propter nomen meum, » ut videlicet paupertatem pati velit pro me, « centuplum accipiet et vitam æternam possidebit (Matth. xix.) » Non ergo vos tædeat neque gravet, passiones sustinere pro Christo, sed eas potius æquanimiter et hilariter toleretis; quia *non sunt condignæ passiones hujus temporis, etc.* Audi quoque Petrum dicentem: « Communicantes Christi passionibus gaudete, ut et revelatione gloriæ ejus gaudeatis (I Petr. iv.) » — « Christus enim passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus (I Petr. ii); » qui de se ipso dicebat: « Oportebat pati Christum (Luc. xxiv), » et sic intrare in gloriam suam. Sola Christi passio fuit ex toto condigna, cæteræ autem *passiones non sunt condignæ*; quædam tamen sunt dignæ, aliæ vero prorsus indignæ. Passio quippe Christi condigna fuit ad gloriam quam meruit non solum sibi sed nobis, quia cum Christus sit verus Deus et verus homo, tantum tamen ipse Deus ad passionem descendit quantum ipse homo ad glorificationem ascendit. Nam qui descendit, idem est qui ascendit. Audi Apostolum hoc sentientem et asserentem de ipso: « Cum in forma, inquit, Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; exinanivit se, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (Philipp. ii.) » Ecce quantum descendit, videlicet ab æqualitate Patris usque ad mortem crucis. « Propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen, etc., et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (ibid.) » Ecce quantum ascendit, videlicet a morte crucis usque ad gloriam Dei Patris.

Cæteræ autem *passiones non sunt condignæ*, quia minima gloria quæ habetur in patria, major est quantalibet pœna quæ sustinetur in via.

Propter quod Veritas ait: « Qui minor est in regno

A cœlorum, major est Joanne Baptista (Luc. vii), » quia minimum præmium comprehensionis est majus quantolibet merito viatoris. Quædam tamen passiones sunt dignæ, ut illæ de quibus Veritas ait: « Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum (Matth. v.) » Itemque: « Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se (Jac. i.) » Aliæ vero passiones sunt prorsus indignæ ad gloriam obtinendam, ut illæ quas malefactores pro suis sceleribus patiuntur, de quibus Petrus apostolus ait: « Nemo vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledictus, aut alienorum appetitor; si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine (I Petr. vi.) » Unde « ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. v.) » Non igitur tristemini sed lætemini, non doleatis sed gaudeatis, si passiones pro Domino sustinetis, juxta quod admonet Jacobus apostolus dicens: « Omne gaudium æstimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis (Jac. i); » quod ad exteriores tentationes, quæ pœnæ sunt, non autem ad interiores, quæ culpæ sunt, sano debet intellectu referri. Oportet igitur nos tolerare pro Christo passionem cordis, oris, et operis, videlicet dolores et contumelias et terrores, angustias et labores, famem et sitim, frigus et nuditatem, et si necesse fuerit persecutionem ad mortem. Tristemur ergo et doleamus non solum pro perversitate vel perversitatibus nostris, verum etiam pro adversitatibus alienis, ejus exemplo qui dicebat: « Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? » (II Cor. xi.) Ossa mea sicut in frixorio confixa sunt. Sicut enim piscis in sartagine frigitur, sive volvatur in unam partem, sive volvatur in aliam; sic et anima in conscientia debet affligi sive cogitet aliena peccatâ, sive recogitet sua.

Illud autem tanquam immane flagitium penitus est vitandum, de malo videlicet gloriari; nam « qui gloriatur in malitia, ipse profecto potens est in iniquitate (Psal. li); » cum majus piaculum sit gloriari de malo, quam agere malum. Unde Scriptura exaggerando peccatum, de quibusdam loquitur dicens: « Lætantur cum male fecerint, et exsultant in verbis pessimis (Prov. ii.) » Et iterum: « Prædicaverunt peccata sua sicut Sodoma (Isa. iii.) » Vos ergo, fratres, non debetis gaudere sed dolere de malo, non gloriari sed contristari, quoniam hujusmodi dolor in gaudium convertetur, Domino promittente: « Beati qui fletis, quia ridebitis (Luc. vi); » itemque: « Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur (Matth. v.) » Et quidem si lætari velimus, lætandi materiam non habemus, quia corrupta est terra et iniquitate repleta; « Superabundavit iniquitas, et refrigescet charitas multorum (Matth. xxiv.) » « Multa est malitia hominum super terram, et cum-

cta cogitatio cordis ad malum intenta (*Gen. vi.*) » A itaque « liquefacta est terra, et omnes habitantes in ea (*Psal. LXXIV.*) » Undique angustiae sunt ac ubique dolores. Toleretis itaque pro Christo contumelias et terrores, quia « beati eritis cum vos oderint homines et maledixerint vobis, et dixerint omne malum adversus vos mentientes (*Luc. vi.*) » Nam si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, dummodo cum accipietis contumeliam vel detractionem audietis, non subito exardescatis in impropria, nec prorumpatis protinus ad vindictam, quoniam « in patientia vestra possidebitis animas vestras (*Luc. XXI.*) » Certe nunquam potestis melius confundere adversarios, quam si percutientibus vos in unam maxillam, alteram præbeatis (*Matth. v.*); ejus exemplo « qui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur (*I Petr. ii.*) » Si sic biberitis mortiferum, non vobis nocebit; melius enim perferendo injuriam, quam inferendo vincetis, secundum illud quod legitur: Contumelias et terrores passus sum ab eis, et « Dominus mecum est tanquam bellator fortis (*Jer. i.*) » O quantum mens illa sibi congaudet quæ potuit æquanimiter injuriam sustinere, quantumque furor ille confunditur, qui sine commotione alterius injuriam perpetravit! Sicut nimirum ars deluditur arte, cum non ad hoc iste intulerit injuriam, ut ab isto minime turbaretur, sed ut illum valde turbaret, et ille sic pertulit injuriam, ut ab isto minime turbaretur, sicque factus est de turbatore turbatus. Angustias enim et labores non trepidetis sustinere pro Christo, quoniam ipse fidelibus suis ait: « Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (*Matth. xi.*) »

Quid ergo, fratres, quid de nobis ipsis dicemus? Qui cum deberemus sustinere pro Christo frigus et nuditatem, vestimentis duplicibus induimur et pretiosis; cum deberemus pro Christo tolerare famem et sitim, diversis fereulis vescimur et delicatis cibariis epulamur; cum deberemus tolerare pro Christo vigilias et labores, amplis otiiis quiescimus et longis soporibus dormitamus; cum deberemus pro Christo tolerare angustias et dolores, gaudiis mundi fruimur et carnis illecebris delectamur. Verendum est quidem ne tandem nobis dicatur quod olim dictum est illi diviti qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide: « Fili recordare quod recepisti bona, etc.; et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris (*Lue. xvi.*) » Noli homo timere frigus et nuditatem pro Christo, quoniam « cum mortale hoc induet immortalitatem (*I Cor. xv.*) » stolam accipies sine pretio pretiosam, non quidem de bysso et purpura, hyacintho et cocco contextam, sed de quatuor proprietatibus glorificati corporis coaptatam, quæ sunt subtilitas et agilitas, claritas et impassibilitas. De quibus legitur: « Fulgebunt justi, et tanquam scintillæ in arundinetis discurrent, et regnabit Dominus illorum in perpetuum (*Sap. iii.*) » nam « absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et jam non

erit amplius neque luctus neque clamor, sed nec ullus dolor, quoniam prima transierunt (*Apoc. xxi.*) » Noli etiam pro Christo timere sustinere famem aut sitim, quia cum « transiens ministrabit (*Luc. xii.*) » inæstimabiles delicias suis fidelibus exhibebit, quæ quanto amplius gustabuntur, tanto avidius appetentur; eo quod gustatæ non ingerunt fastidium, sed pariunt desiderium. Et ipsæ quidem tria continent alimenta, non panem aut vinum aut carnem, sed cognitionem, dilectionem et laudem, quibus ineffabiliter satiatur anima Deum videns: « Satiabor, inquit, dum manifestabitur gloria tua (*Psal. xvi.*) » Nihil dulcius quam cognoscere Deum trinum unum, nihil suavius quam diligere Deum unum verum, nihil delectabilius quam laudare Deum creatorem et Salvatorem.

*Non sunt ergo condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, in qua erit vita sine morte, dies sine nocte, certe sine forte; ubi erit securitas sine timore, jucunditas sine dolore, tranquillitas sine labore; ubi erit pulchritudo sine deformitate, fortitudo sine debilitate, rectitudo sine perversitate; ubi erit bonitas sine malitia, felicitas sine miseria; ubi erit gaudium quod « nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (*I Cor. ii.*) » Et ideo dicitur quod gloria illa revelabitur in nobis, quia nunc abscondita et occulta, in tantum quod eam non sufficimus intelligere, necdum etiam explicare. « Quam magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ, Deus, quam abscondisti timentibus te! (*Psal. xxx.*) » « Vincenti dabo manna absconditum (*Apoc. ii.*) » longe dulcius et suavius, quam illud de quo Sapiens protestatur: « Panem de cælo præstitisti eis sine labore, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem (*Sap. xvi.*) » Nam manna nostrum erit utique Deus noster « omnia in omnibus (*Ephes. i.*) » qui sapiet unicuique quod desiderabit anima ejus. « Gustate, inquit, et videte quoniam suavis est Dominus (*Psal. xxxiii.*) » qui plene ac perfecte gustabitur quando anima contemplabitur in illum, « non jam per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem sicuti est (*I Cor. xiii.*) » quoniam « hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum, et quem misisti Jesum Christum (*Joan. xvii.*) » qui eam sit summum bonum, in ipso est omnis plenitudo beatorum. Et ideo qui habuerit Deum solum, habebit penitus omne bonum.*

Quidam autem errore decepti putant verbum istud non esse verum, pro eo quod est absconditum, dicentes sed mentientes, resurrectionis gloriam non esse futuram. Ad quorum convincendum errorem sufficiant testimonia Novi et Veteris Testamenti, rationes etiam et similitudines quas quidam philosophi induxerunt. Nos hoc unum ad præsens inducimus ad eorum insaniam elidendam, quod videlicet eorum credulitas, si est vera, minime prodest; si est falsa, maxime nocet. Nam credere quod homines non resurgent, nihil proderit si homines non resurrexerint; et multum oberit, si resurrexerint ho-

mines. Contraria vero fides si est vera, maxime prodest, si autem falsa, minime nocet; nam credere resurrectionem futuram, multum proderit, si resurrexerint homines; et nihil oberit, si homines non resurrexerint. Illa vero credulitas est omnino tenenda quæ, si est vera, maxime prodest; et si est falsa, minime nocet. Præterea si quisquam tractus vel adjutus ab alio, cum ipso et per ipsum bonum agit aut malum, nonne uterque apud justissimum judicem pro bono præmium, vel pro malo supplicium promeretur? Ita quidem. Cum igitur hoc modo se habeat corpus et anima, profecto Deus judex

A justus fortis et longanimis, « qui reddet unicuique secundum merita sua (Rom. 11), » remunerabit aut puniet animam recipiendam cum corpore post hanc vitam, quando erit locus recipiendi, sicut in hac vita est locus merendi; quod fieri non posset nisi corpus resurgeret, quod profecto resurget. Non autem in hoc sæculo ubi bonis mala, et malis bona sæpe contingunt, sed in futuro ubi boni bona et mali mala tantum recipient, corpus cum anima incomprehensibilia et ineffabilia dona recipient, præstante Domino Jesu Christo, qui est super omnia benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IX.

IN FESTO MARTYRUM.

Anima mea turbata est propter quadrigas Aminadab (Cant. vi).

Planctus est Jeremiæ prophetæ: « A, a, a, Domine Deus, nescio loqui, quia puer ego sum (Jer. 1). » Triplex A triplicem infirmitatem significat, scilicet defectum conscientiæ, eloquentiæ, et sapientiæ. Si plangit Jeremias et timet prædicare eximius prophetarum, qui etiam excellentissimum de Filio Dei humanato perhibuit testimonium dicens: « Post hoc in terra visus est, et in hominibus conversatus est (Bar. 11); » si Jonas propheta missus ad prædicandum Ninivitis fugit in Tharsis (Jon. 1); quis ego sum qui non sum propheta nec filius prophetæ, imo nec puer, ut ascendam in montem ut annuntiem Judæis et Jerusalem scelera eorum, ut labiis incircumcisis loquar magnalia Dei, impœnitens de pœnitentia, nocens de innocentia, pollutus de sanctitate, frigidus de charitate, cum frigidum pectus non possit incendere? Verumtamen quia « parvuli petierunt panem, et non est qui frangat eis (Thren. 14), » et quia sæpe per lapideos canales aqua defluit ad fertiles areolas, et liscivum lavat quamvis non lavetur, ad loquendum assurgo, promptior tamen ad audiendum. Postulata ergo in ipso sermonis vestibulo ab universitate vestra triplicis imo multiplicis insufficientiæ venia, et invocato ejus auxilio, qui inspiravit corda prophetarum, breve verbi Dei seminarium, et utinam fructificaturum magna, audientiæ vestræ seminabo.

Anima mea turbata est propter quadrigas Aminadab. Verba sunt sponsæ in Cantico amoris, et loquitur in persona totius humani generis, quasi dicat humanum genus: Anima mea, hoc est vita præsens, juxta illud Job: « In cujus manu est omnis anima vivens (Job 1); » in Cantico canticorum: « Indica mihi quem diligit anima mea (Cant. 1). » Et dicitur anima ab *ân* quod est in, et *âm* quod est

B sanguis (23); quia in sanguine, hoc est in peccato. Unde in Psalmo: « Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos (Psal. 114); » quia hæc vita fere tota agitur in peccato; unde nec infans unius diei sine peccato est. *Conturbavit me* turbatione occupationis et distractionis, de qua dicitur in Evangelio: « Martha, Martha, sollicita es et turbaris erga plurima (Luc. 10); » *propter quadrigas Aminadab.* Aminadab *spontaneus populi mei* interpretatur. Hic est « Christus Filius Dei vivi (Matth. 16), » verus Aminadab, qui pro salute totius humani generis « quasi ovis ad occisionem ductus est, et oblatu est quia ipse voluit (Isai. 53). » Sunt autem quatuor istius quadrigæ quibus vehitur humanum genus, elementaris, mundialis, temporalis, affectionalis. Prima consistit in quatuor rotis elementorum; secunda in quatuor mundi cardinibus, oriente, occidente, meridie, septentrione; tertia in quatuor mundi temporibus, in tempore scilicet derivationis quod fuit ab Adam usque ad Moysem, revocationis quod fuit a Moyse usque ad Christum, regressionis quod fuit ab incarnatione usque ad ascensionem et durabit ad finem mundi; quarta in quatuor affectibus, qui sunt gaudium, spes, dolor, et timor.

De his quadrigis ait Zacharias per prophetam: « Levavi oculos meos et vidi, et ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium, et montes ærei. In prima quadriga equi rufi, in secunda nigri, in tertia albi, in quarta varii (Zach. 14). » Prima quadriga scilicet quatuor elementa egressa sunt de medio duorum montium æreorum, qui sunt materia et forma quæ durabiles sunt sicut æs; et sunt ejus equi rufi propter duo principalia elementa, scilicet ignem qui rutilat et terram quæ naturaliter rufa est; unde Adam in agro Damasceno de terra rubra plasmatus est. Equi secundi nigri

(23) In hac tradenda etymologia respicit fortasse Innocentius ad Levitic. xvii, 14; quanquam ibi de

belluarum anima sermo sit. Innocentius autem tropologicam sensum mox sequitur.

sunt propter terrenam inhabitationem quæ nigra et tenebrosa est; unde Job : « In tenebris stravi lectum meum (Job xvii); » et in Canticis : « Nigrum sed formosa, filiæ Jerusalem (Cant. i). » Hanc quadrigam quatuor mundi cardinum ab humano genere possidendam præfiguravit nomen Adæ, ex quatuor nominibus quatuor cardinalium stellarum (24) compositum, quæ sunt ἀνατολή, δύσις, ὄρκετος, μεσημβρία, ex quorum nominum capitibus compositum est nomen Adam. Similiter et hoc generale nomen homo ex his quatuor nominibus, oriens, occidens, meridies, septentrio est compositum, h posita, pro s ut septem pro ἑπτὰ, sex pro ἕξ. Equi tertiæ sunt albi, quia trahunt ad æternitatem, in qua est candor et lux ineffabilis, juxta illud : « Deus habitat lucem inaccessibilem (I Tim. vi), » ejus horizon et circumferentia est tempus, ut dicit Psalmista. Equi quartæ sunt varii propter affectionis varietates. Et istæ quatuor quadrigæ egressæ sunt « de medio duorum montium, » qui sunt principium et finis.

Loquitur nostra sponsa in propria persona, quia dicit militans Ecclesia : *Anima mea*, etc., hoc est justi electi mei. Unde in Genesi : « Omnes animæ domus Jacob quæ ingressæ sunt in Ægyptum fuerunt, LXX (Gen. xlvi). » Et dicitur hæc anima ab ἀνά, quod est *rectum*, et imago quod est *similitudo*. Unde in Genesi : « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram (Gen. i). » *Conturbavit me*, turbavit me turbatione desiderii, de qua in Psalmo : « Anima mea turbata est valde (Psal. vi); » *propter quadrigas*. Sunt autem duæ quadrigæ, quibus vehitur Ecclesia; una est commemorationis quæ commemorat quatuor mundi tempora, annuatim Ecclesiastica officia quadrifariam variando. Tempus derivationis in Septuagesima; tempus regressionis a Pascha usque ad Pentecostem; ab inde usque ad Adventum tempus peregrinationis; usque ad octavas Epiphaniæ applica tempus regressionis; ab Abraham usque ad Septuagesimam tempus peregrinationis. Propter hanc quadrigam dicitur in Psalmo : « Psallite Deo nostro, psallite, psallite Regi nostro, psallite (Psal. xlvi). » Altera est quæ habet quatuor rotas, id est quatuor status, clericorum, pœnitentium, innocentium, D confessorum. Istos ordines insinuat Spiritus sanctus in Cant eis ubi ait : *Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?* Isti sunt quatuor colores qui erant in operimento tabernaculi, scilicet purpuræ, byssi, cocci et hyacinthi. In his quadrigis reducitur arca fœderis a Gabaa in Jerusalem; et regina Austri venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Ingre-ditur Jerusalem; hoc est Ecclesia militans, quæ proficiscitur in cœlestem Jerusalem contemplari summum Salomonem.

A Loquitur item in persona cujuslibet justi : « *Anima mea tecum est*, » scilicet spiritus meus; unde in Ezechiele : « Omnes animæ meæ sunt; et anima quæ peccat ipsa moritur (Ezech. xviii). » Et dicitur hæc anima ab α quod est alpha, nota Patrem; et νοῦς quæ mens est, nota Filium; et amor quod est Spiritus sanctus. Denominatur enim a tribus personis, quia plurimum relucet in anima vestigium Trinitatis, propter tres ejus vires, irascibilem, rationabilem, concupiscibilem. Vis irascibilis sonat in animositatem et potentiam, et ita respicit ad Patrem; rationabilis in sapientiam, et ita pertinet ad Filium; concupiscibilis pertinet ad voluntatem, et ita respicit Spiritum sanctum, qui est voluntas utriusque. *Conturbavit me*, id est corpus meum ei imperando : *propter quadrigas Aminadab*. Istæ quatuor quadrigæ, sunt quatuor virtutes cardinales, quæ informatæ sunt charitate. In hoc curru igneo Elias raptus est in cœlum (IV Reg, ii). Loquitur item sponsa in persona pœnitentis : *anima mea*, hoc est sensualitas mea, quæ . . . in terrenis versatur. Est enim homo natione terrestris, sicut ratione cœlestis. *Conturbavit me* conturbatione passionis, de qua in Psalmo : « Anxiatus est in me spiritus mens, in me turbatum est cor meum (Psal. cxlii). »

Propter quadrigas Aminadab. Sunt autem duæ principales quadrigæ; prima et principalior quatuor rotis volvitur, quæ sunt peccatorum remissio, cordis contritio, oris confessio, operis satisfactio. Quæ quatuor insinuantur quatuor verbis, scilicet : « Miserere mei, Deus (Psal. l). » Et in Canticis quater repetitur : *Revertere, revertere, ut intueamur te*. In hac sedet Æthiops eunuchus baptizandus a Philippo, sicut legitur in Actibus apostolorum (cap. viii). Hic currus succedit currui Pharaonis, et absorbetur; qui similiter quatuor rotas habet, quatuor genera peccatorum, scilicet delectationis, consensus, locutionis, et operis. Quæ submergitur in mari Rubro, hæc est in baptismo seu pœnitentia vel flamma gehennali. Secunda quadriga consistit in quadruplici satisfactione, scilicet jejuniis, vigiliis, orationibus et elemosynis, quæ similiter quatuor verbis significantur in Psalmo : « Declina a malo et fac bonum, inquire pacem et persequere eam (Psal. xxxvi). » Hoc plaustrum stridet orationibus et fenum portat, scilicet arefactionem et desiccationem corporis humani, juxta illud Amos prophetæ (cap. ii) : « Ecce ego sabter vos, sicut stridet plaustrum feno onustum. » Et opponitur hæc quadriga plaustrum ferreo Damasci habenti similiter quatuor rotas, peccatum locutionis, cogitationis, et operis, et finalis impœnitentiæ. Unde in Amos propheta, « Super tribus sceleribus Damasci, » scilicet locutione, cogitatione et opere; « et super quarto, » scilicet super finali impœnitentia, « ut convertat

(24) Cod. stolarum. Sed malui stellarum, id est cara n. n., stola enim nihil hic facit

eum, eo quod tritum erit in praustis ferreis Galaad (Amos I). In hoc praustro sedet omnis filius perditionis, omnis peccator, et vehitur in Babylonem, hoc est in aeternam damnationem.

Istam quadrigam scilicet quadruplicis satisfactionis ipse Salvator factis suis et dictis consecravit; primam rotam, scilicet jejunium, quando jejunavit, praefiguravit Moyse et Elia. Et per Jonam prophetam; « Sanctificate jejunium, adhuc quadraginta dies et Ninive subvertetur (Jon. III). » Unde et iste numerus, scilicet quadraginta, est poenitentialis, quia producit ex decimo multiplicato per quaternarium; et omnis mortaliter peccans transgreditur Decalogum et quatuor Evangelia; « qui enim offendit in uno, factus est omnium reus (Jac. II). » Secundam rotam, scilicet vigiliam, dedicavit quando in horto vigilans in nocte qua tradebatur, dixit discipulis suis: « Vigilate et orate nunc, ne intretis in tentationem (Matth. XXVI). » Et alibi: « Omnibus dico, vigilate (Marc. XIII). » Tertiam, scilicet orationem, quando in eodem horto oravit, « et factus est sudor ejus sicut guttae sanguinis decurrentis in terram (Luc. XXII). » Et quando dixit: « Orate ne fuga vestra fiat hieme vel Sabbato (Matth. XXIV), » quando semper pausandum est. Quartam rotam, scilicet eleemosynam consecravit, quando in cruce eleemosynam dedit orationis crucifigentibus se, orando pro ipsis; et quando dixit: « Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis (Luc. XI). »

Si ergo sedes vel sedisti in curru Pharaonis, id est in quadriga peccatorum, descende, audi consilium Isaiae prophetae dicentis: « Descende, sede in terra, virgo filia Babylonis. Non est filiae Chaldaeorum thronus, non vocaberis ultra mollis et delicata; accipe molas, mole farinam, discooperi velamentum tuum, denuda crura tua, transi flumina (Isa. XLVI). » Quasi dicat: Anima praevariata, sterilis in bono, *descende* de superbia peccatorum renuntiando peccatis; et post remissionem peccatorum non eris in delectatione peccati. *Mole farinam*, scilicet peccati duritiam per contritionem cordis molendo, comminuendo et annihilando, et nebulas peccati quasi cinerem spargendo; quia « cor contritum et humiliatum Deus non despiciet (Psal. L). » *Discooperi velamentum tuum, denuda calceamenta*, hoc est peccata tua, quibus per campos licentiae ruendo de peccatis in peccatum currebamus, tendendo in Babylonem. Confitere juxta illud: « Dic tu iniquitates tuas, ut justificeris (Job XL). » Et iterum: « Revela Deo viam tuam (Psal. XXXVI); » *transi flumina* carnalium voluptatum, de quibus in Psalmo: « Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus (Psal. CXXXVI), » transi in curru poenitentiae praedicto, jejunando, vigilando, et orando, et dando eleemosynas. Sicut enim vulnus corporale per quatuor remedia sanatur, scilicet per mundificantia et carnis desiccantia, secundo per repressiva, tertio per

consolidantia, quarto per cicatricantia; ita vulnus peccati primo circumligari et cataplasinari jejniis debet, quae desiccant humorem carnalium voluptatum et purificant. Secundo vigiliis, quae reperiunt et repellunt noxia imminetia. Tertio orationibus; quae virtute et frequentia sua plagam consolidant. Quarto eleemosynis, quae velut oleum omnibus bonis supernatant, quia potior misericordia omnibus holocaustibus, et locum cicatricis complanant et lenificant.

Nec sufficit jejunium gustus a cibis et potibus; sic enim jejunat et avarus ne expendat, Epicureus ut prandium suum ad splendidam cenam reservet, hypocrita ut appareat. Imo etiam caeteris sensibus est jejunandum, visu ab impudicis et illicitis spectaculis, quia per fenestras oculorum mors ingreditur ad nos. Unde Jeremias: « Oculus meus deprædatus est animam meam (Tren. III). » Et in Psalmo: « Averte oculos meos ne videant vanitatem (Psal. XVIII). » Similiter auditu a fabulis otiosis et scurrilibus sermonibus, ne simus auribus prurientes. Similiter tactu a mollibus et delicatis, a vestibus sericis et purpureis, quia « qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt (Matth. XI), » non Regis summi. Unde dives evangelicus « qui induebatur purpura et bysso, sepultus est in inferno (Luc. XVI). » Imo est praecipuum cordis jejunium a vitis, quod solum sanctum est, et sanctificat praedicta corporalia jejunia. Unde Joel propheta: « Sanctificate jejunium, vocate coetum (Joel I). » Similiter non sufficiunt corporales vigiliae in studiis nocturnis, scilicet ut moris est scholasticis, sed etiam in ecclesiis vigilandum est corde a pastoribus circa gregem suam virtutum scilicet et cogitationum, ne abigant abigant (*sic*), et fures domum et ovile vestrum perfodiant. Unde in Evangelio: « Si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam (Matth. XXIV). »

Similiter non sufficit vocalis oratio, orare scilicet vel psallere in choro, et animo vagari et negotiari in foro; quia talis oratio est clauda, et clauda hostia Domino prohibetur offerri. Taliter orantes arguit Dominus per Isaiam: « Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (Isa. XXIX). » Item non sufficit corporalem dare pauperi eleemosynam, nisi des ex hilari corde. Deus enim cor interrogat, non manum; et « hilarem datorem diligit Deus (II Cor. IX). » Non sufficit pauperem liberare a necessitate temporali, a morte corporali, si temetipsum non liberat a morte spirituali, a morte peccati; id est ordinata charitas a se incipit. Inprimis miserere animae tuae poenitendo, confitendo, satisfaciendo. Noli differre, quia mora trahit ad se periculum.

Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

(OVID., Rem. amor., 94.)

Justum est enim ut « qui in sordibus est, sordescat adhuc, » ut legitur in Apocalypsi (cap. XII). Noli dicere: Fragilis sum, non possum modo. postea poenitebo, in anno futuro; misericors est Deus, in fine

pœnitebo, sicut latro in cruce, et salvabor. Quomodo securus est in anno, imo de mense, imo de die proxima, imo de hora præsentis? quia et præsens certam non habet hora fidem. Nihil enim est morte certius, nihil hora mortis incertius. Terreat te illud evangelicum: « Stulte, anima tua repetetur a te, et forte hæc hora est undecima (Luc. xii). »

« Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis (II Cor. vi); » hora est jam nos de somno surgere. Ecce Christus in cruce clamat: « O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus (Thren. i). » Non potes ei conregnare, nisi velis et compati; non sibi morienti triumphatori, sed tibi mortuo, et nisi pœniteas perituro; unde ipse ait in Evangelio: « Filie Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete (Luc. xxiii). » Nolite timere temporalem satisfactionem, timete æternam damnationem. Et iterum: « fugient arma ferrea, irruent in arcum æneum (Job xx). » Arma ferrea sunt opera pœnitentia,

A fortia contra diabolium; arcus æneus, irremediabilis æternæ damnationis impœnitentia. Timete arcum istum, lacum de quo « exivit sanguis usque ad frenos equorum, » ut legitur in Apocalypsi (cap. xiv). Moys ubi? Mortale est non potuisse mori; ubi nil præter vae vae, scit dicere filius Evæ. Verum quia terribilia sunt ista quamvis vera, et aures graves sunt ad terrores et tonitrua, ut ait Tullius: « Brevem oportet esse miserationem, quia nihil lacryma citius arescit. » Ad finem veniamus. Descendamus, viri fratres, de curru Pharaonis, ejiciamus lapides de platea, fugiamus de terra aquilonis, ascendamus currum Æthiopsis eunuchi, currum etiam quadruplicis satisfactionis, ut tandem igneo curru Eliæ migremus in coelestem Jerusalem ad cantica lætitiæ, ad gaudia quæ « nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt (I Cor. ii); » ipso præstante, cui est honor et imperium per infinita sæcula sæculorum. Amen.

SERMO X.

IN COMMUNI DE UNO CONFESSORE.

De somno vitiorum, et vigilantia virtutum, et quomodo vigilare debeamus: de quatuor modis quibus Dominus venit: et cur Dominus ordinem vigiliarum immutaverit.

Vigilate, quia nescitis quando dominus dominus veniet; sero, an media nocte, an galli cantu, an mane, necum venerit repente, inveniat vos dormientes (Marc. xiii).

Duobus modis anima dormit in vitiis, et duobus modis vigilat in virtute. Dormit per errorem et ignorantiam, dormit per torporem et negligentiam. Contra primum modum orat Psalmista: « Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte (Psal. xii); » contra secundum modum invehitur Salomon: « Usquequo piger dormis, quando consurges? Paululum dormies, paululum dormitabis, et veniet tibi tanquam viator egestas (Prov. vi). » Uterque somnus est damnabilis et mortalis; nam « ignorans ignorabitur, et negligens negligetur (I Cor. xiv). » Dum culpa nescitur, pœnitentia non agitur, et ideo venia non donatur. Dum cura negligitur, medicina non quæritur, et ideo sanitas desperatur. Legitur enim in libro Regum, quod duo viri principes latronum « Rechab et Baana venientes ingressi sunt domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suum meridie, et ostiaria domus purgans triticum obdormivit. Qui percusserunt eum in inguine, et mortuus est, et sublato capite, abierunt (II Reg. iv). » Sane « quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus

C (Rom. xv); » nam « omnia in figura contingebant illis (I Cor. x). » Ecce tam Isboseth, quam ostiaria dormiebat (II Reg. iv). Ostiaria, quæ triticum purgat a lolio, frumentum a vitio, est custodia mentis vel sollicitudo (24*), quæ si forte per ignorantiam obdormierit, ut ostia domus, id est sensus corporis non custodiat, duo principes latronum, id est spiritus cupiditatis et spiritus superbiæ, quæ sunt duo vitia principalia: nam « radix omnium malorum est cupiditas (I Tim. vi), » ad quam spectat omnis illicitus appetitus: et « initium omnis peccati est superbia (Eccli. x), » ad quam spectat omnis iniqua præsumptio: « ingressi domum, statim Isboseth dormientem, » id est animum negligentem, « in inguine feriunt, » id est per carnis delectationem occidunt; nihil enim magis est amicum voluptati, quam otium. Quod etiam poeta cognovit, cum ait:

*Quæritur, Ægisthus quare sit factus adulter,
In promptu causa est: desidiosus erat.*

(OVID., Rem., am. 161).

Bene igitur Isboseth, vir confusionis interpretatur: quia dignus est confusione, qui negligit vigilare. Semper igitur aliquid operis facito, ut diabolus occupatum te inveniat. Propterea Dominus præcipit: « Vigilate, quia nescitis qua hora fur venturus sit (Matth. xxiv); » et apostolus ait: « Fratres, sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester dia-

(24*) *Al.* Ipsa est ratio, quæ discernit bonum a malo, virtutem a vitiis, quæ, etc.

folus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret. (I Pet. v). » Porro, vigilare debemus per fidem cordis et per sollicitudinem operis. Per fidem cordis, adversus errorem et ignorantiam; per sollicitudinem operis, contra torporem et negligentiam; nam « sine fide impossibile est placere Deo (Heb. xi); » et: « Fides sine operibus mortua est (Jac. II). » Ergo « dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis (Joan. xii). » Et dum tempus habetis, « operemini bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei (Gal. ii). » Veniet tempus, quando nec agere poteritis nec videre. « Ligatis, inquit, manibus ac pedibus, projicite eum in tenebras exteriores (Matth. xxii). » Ligati manus non possunt agere, projecti in tenebras non possunt videre. *Vigilate ergo quia nescitis quando veniet Dominus.* Et si nihil morte sit certius, nihil tamen est hora mortis incertius, quæ quia semper nobis est incerta, semper nobis sit suspecta: ut ita semper vivere libeat, tanquam mori semper oporteat. Nescimus ergo *quando Dominus veniat.* Quatuor modis Dominus venit. Primo et ultimo venit semel, secundo, tertio, venit sæpe. Primo venit in mundum ad redemptionem, ultimo veniet in iudicium ad retributionem; secundo venit in mentem ad sanctificationem: tertio venit in carnem ad dissolutionem. De primo dicitur: « Exivi a Patre, et veni in mundum (Joan. xvi); » de ultimo: « Videbitis filium hominis venientem in nubibus cæli cum potestate magna et majestate (Matth. xxiv); » de secundo: « Ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus (Joan. xiv); » de tertio: « Cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei (Luc. xii). » Venit, ut animam quam dedit accipiat; pulsat, ut, per carnis molestiam, mortem vicinam annuntiet. *Nescitis autem quando Dominus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane.* Per quatuor horas intelliguntur quatuor ætates, videlicet pueritia, adolescentia, juvenus atque senectus, in quibus dormit, qui negligit et ignorat: vigilat, qui credit et operatur. Porro, qui dormit in una, vigilet saltem in alia; quia quacunque hora peccator conversus fuerit, « vita vivet et non morietur, ait Dominus (Ezech. xviii). » Nam si venerit in prima vigilia, et si in secunda vigilia venerit, et sic invenerit, beati sunt servi illi. Nemo tamen longanimitatis ejus patientia diutius abutatur; quia quanto magis sustinet in presenti, tanto gravius puniet in futuro. Hinc enim Apostolus ait: « Ignoras, quoniam benignitas

A Dei ad poenitentiam te adducit? Secundum duritiam tuam et cor impoenitens thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis justi iudicii Dei (Rom. ii). » Porro, cum mane hominis pueritia, galli cantus adolescentia, media nox juvenus, et sero senectus intelligi videatur: quare Dominus ordinem convertit et mutat? Non enim ait: Mane, in galli cantu, an media nocte, an sero: sed ait: *Sero, an media nocte, an galli cantu, an mane.* Dominus autem necessarium ordinem servat, secundum quod quisque magis vigilare tenetur: senex quam juvenis, et plus juvenis, quam adolescens, et plus adolescens, quam puer; vel potius, quia cum homo nascitur ad miseriam, tunc incipit ei nox, cum autem moritur ad salutem, tunc incipit ei dies; recte per sero, quod est noctis initium, intelligitur pueritia: per mane vero, quod est finis noctis, senectus accipitur. Et ideo Dominus prius commemorat sero, quam mane, ut de nocte transeamus ad diem, id est de miseria vitæ præsentis ad gloriam vitæ futuræ. Hinc enim Psalmista testatur: « Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis (Psal. lxxv). » Quærendum est autem, cum sint hominis sex ætates, videlicet infantia, pueritia, adolescentia, juvenus, senectus et senium, quare Dominus, prima et ultima prætermissis, medias tantum commemorat? Sed quamvis occultata, tamen necessaria provisum est ratione. Deus namque præmiserat: *Vigilate, scilicet, et orate, nescitis quando Dominus veniat.* In prima quidem ætate licet homo nesciat, quando Dominus veniat, tamen non habet opus vigilare; quia non solet infans ea ætate peccare; in ultima vero licet opus habeat vigilare, scit tamen decrepitis quod ea ætate Dominus venit: quoniam ætas illa morte finitur. Licet autem omnibus præceptum sit vigilare, secundum illud: *Quod vobis dico omnibus dico: Vigilate;* specialiter tamen prælatis Ecclesiæ, secundum illud: *Janitori præcepit ut vigilet.* Janitor enim est, cui claves Ecclesiæ committuntur, qui tam pro se, quam pro populo vigilare tenetur. Ne, si cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam cadant (Luc. vi). Cui et dicitur a Domino per prophetam: « Si non annuntiaveris iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram (Ezech. xxxiii). » — « Pastores enim custodiebant vigiliis noctis super gregem suum (Luc. ii). » *Vigilate ergo, quia « beati sunt servi illi, quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes (Luc. xii). »*

SERMO XI.

IN FESTO CONFESSORUM (25)

Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri meo dare vobis regnum (Luc. xii).

(2^o) Ex edit. card. Maii.

Cum dicat alibi Scriptura divina: « Beatus vir qui semper est pavidus (Prov. xxviii), » et « qui sine

timore est, justificari non poterit (*Eccle. viii*); » fortassis intra vos cogitatio vestra dicit: Quid est quod dicitur nobis: *Nolite timere, pusillus grex?* Putabam et ego quod in cordibus vestris talia diceretis, cum etiam scriptum sit: « Timete Deum omnes sancti ejus, quoniam inopia deest timentibus eum (*Psal. xxxiii*). » — « Deum time, et mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo (*Eccle. xii*). » Distinguendi sunt, fratres, diversi timores, humanus, mundanus, naturalis, servilis, initialis, et finalis. Duo primi sunt vitia, duo ultimi virtutes sunt, duo medii sunt nec vitia nec virtutes. Humanus timor est ille quo quis a bono declinat ad malum, ut vitet periculum temporale, sicut Petrus qui ne mortem incurreret, vitam negavit, immemor ejus quod audierat a magistro: « Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere (*Matth. x*). » Mundanus timor est ille, quo quis a bono declinat ad malum, ut vitet incommodum temporale, sicut Herodes qui ne regnum amitteret, innocentes occidit (*Matth. ii*). « Illic trepidavit timore tibi non erat timor (*Psal. xiiii*). » Naturalis timor est ille quo quilibet homo naturaliter horret pœnam, sicut etiam ipse Christus, de quo legitur, quod « cœpit Jesus pavere et tædere, contristari et mœstus esse (*Marc. xiv*). » Servilis timor est ille quo quis non amore justitiæ sed formidine pœnæ cohibet malum animum suum a peccato; et de tali timore legitur: « Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem (*I Joan. iv*). » Initialis ille timor est quo quis declinat a malo, partim amore justitiæ, partim formidine pœnæ; de quo legitur: « initium sapientiæ est timor Domini (*Eccle. i*). » Finalis timor est ille quo quis declinat a malo tantum amore justitiæ; de quo legitur: « Timor Domini super omnia se superposuit (*Eccle. xlv*). »

Cum ergo dicitur vobis: *Nolite timere, pusillus grex*, de mundano vel humano intelligatis timore, ne videlicet propter corporale periculum vel incommodum temporale de virtute ad vitium declinetis. Ergo *nolite timere, pusillus grex*, pro eo videlicet quod sitis pusilli, quia pauci vel pauperes: etsi pauci numero, sed non merito; etsi pauperes facultatibus, locupletes virtutibus. Certe si Deum diligitis, soli non estis, quia totam Trinitatem in vobis habetis, dicente Domino: « Si quis diligit me, sermones meos servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (*Joan. xiv*). » Nam « Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo (*Joan. iv*). » Si Deum diligitis, soli non estis, quia multitudinem angelorum vobiscum habetis. Recolite, fratres, quod Elisæus inquit ad puerum: « Plures nobiscum sunt quam cum illis (*IV Reg. vi*), » quia descenderat exercitus angelorum ad præsidium Elisæi. Et Raphael angelus ad Tobiam: « Cum orabas, inquit, cum lacrymis, ego obtuli orationem tuam Domino (*Tob. xii*). » Unde Psalmista dicebat: « In

A conspectu angelorum psallam tibi (*Psal. cxxxvii*). » Si ergo diligitis Deum, non estis soli, quoniam vobiscum adest Trinitas individua, quoniam multitudines angelorum vobiscum sunt. Nec estis pauperes, dicente Scriptura: « Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem (*Psal. xxxvi*). » « Divites eguerunt et esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono (*Psal. xxxiii*). » Unde cum Dominus dixisset apostolis: « Quando misi vos sine sacco et pera et calceamentis, num aliquid defuit vobis? Responderunt, nihil (*Luc. xii*). » *Quærite ergo primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.* « Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus aut quid bibemus, aut quomodo operiemur? hæc enim omnia B gentes inquirent; scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis (*Matth. vi*). » Quia Pater est, vult; quia cœlestis est, potest; scit ergo, potest, et vult. Quare sine dubitatione donabit quod vobis expediat ad salutem. Ille quippe « dat escam pullis corvorum invocantibus eum (*Psal. cxxxvi*); » dabit escam per corvos suos, dabit vobis escam manentibus in deserto, albis per nigros, justis per peccatores, claustralibus per sæculares. Præterea cur timeatis paucitatem, cum deserendo sæculum fugeritis multitudinem? Cur timeatis paupertatem, cum abnegando vos ipsos divitias contempseritis?

Ergo *nolite timere, pusillus grex*; si tamen grex sitis non quidem porcorum qui se præcipitaverunt in mare (*Luc. viii*), sed « tonsarum quæ ascenderunt de lavacro (*Cant. vii*). » Porci enim sunt qui divina sacramenta conculcant, de quibus legitur: « Nolite margaritas mittere ante porcos (*Matth. vii*). » Porci sunt qui carnis immunditias amplexantur, quia « sus lota in volutabro luti (*II Petr. ii*). » Porci sunt qui non ruminant, qui videlicet non meditantur in lege Domini, et tales secundum legem non sunt esibiles illi qui cum editur edit, quoniam in corde parat sibi esus edentes. Cavete itaque, cavete ne sitis grex porcorum qui præcipitant se in mare (*Luc. vii*), ne denuo immergatis vos in hoc mare magnum et spatiosum, id est in sollicitudines et in illecebras hujus sæculi, ubi est « via lata et spatiosa, quæ ducit ad mortem (*Matth. vii*). » Sed sitis grex ovium non quarumlibet, sed « tonsarum quæ de lavacro veniunt (*Cant. iv*). » Oves sunt innocentes, de quibus legitur: « Isti qui oves sunt, quid fecerunt? » (*II Reg. xx v*.) Oves obedientes, de quibus Dominus ait: « Oves meæ vocem meam audiunt (*Joan. x*). » Oves patientes et mites, de quibus dicitur: « Tanquam ovis ad occisionem ductus est, et quasi agnus coram tondente se obmutescit, sic non aperiet os suum (*Isal. liii*). » Et vos, fratres, oves esse debetis per innocentiam, ut non reddatis « malum pro malo, neque maledictum pro maledicto (*I Petr. iii*). » Oves esse debetis per obedientiam, ut sine mora pariter et querela obediatis non solum divinis præceptis, verum etiam regularibus institutis. Oves esse debetis per mansuetudinem et patientiam, ut

in patientia vestra possideatis animas vestras (*Luc. 21*); ejus exemplo, qui cum pateretur non comminabatur, cum malediceretur non maledicebat (*I Petr. 2*), factus obediens Deo Patri usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philip. 2*), qui etiam erat subditus matri (*Luc. 2*), se ipsum in exemplum proponens: « Discite a me, inquit, quia mitis sum et humilis corde (*Matth. 23*). »

Sic ergo non grex porcorum, sed grex ovium esse debetis; nec simpliciter ovium, sed tonsarum deposito vellere, ne lana vos laniet quæ vermes producit, vel pili vos implicant qui spinis inhærent. Certe tonsi fuistis quando dimisistis pro Christo non solum propriam facultatem, verum etiam propriam voluntatem, ejus exemplo qui ait: « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (*Matth. 19*). » Rursus tonsi fuistis non solum quando dimisistis pro Christo natale solum, verum etiam quando venistis in patriam alienam, ejus exemplo cui dictum est: « Egredere de terra et de cognatione tua, et veni in terram quam monstravero tibi (*Gen. 12*). » Sed videte, charissimi, ne lana renascatur in vobis, ut in Ægyptum redire velitis ad ollas carniū vel pepones et allia (*Exod. 16*), ne forte, quod absit, in sepulcris concupiscentiæ moriamini. Si quando igitur talis lana renascitur, protinus tondeatur, ut sitis grex tonsarum quæ de lavacro venerunt (*Cant. 4*). De primo lavacro venistis quando ex aqua et Spiritu sancto renati fuistis (*Joan. 3*); de secundo vero lavacro sæpe venire debetis, ut lavetis per singulas noctes lecticam vestram, et lacrymis stratum vestrum irrigetis (*Psal. 68*): non solum pro peccatis vestris, verum etiam pro alienis offeratis Deo sacrificium contribulati spiritus. Non spernit flentes, non solum pro incolatu vitæ vel viæ, verum etiam pro dilectione

A patriæ, ad quam totis affectibus anhelare debetis; ut qui aliquando habuistis terram arenam, nunc habeatis irriguam, exemplo Axæ quæ a patre suo Caleph irriguum superius et inferius accepit in dotem (*Josue. 15*).

Certum est enim quod si fueritis grex tonsarum, quæ de lavacro veniunt (*Cant. 4*), non est vobis timendum quod pusillus grex sitis, quia in vobis Patri complacuit. Legitur quod placet sibi Deus Pater in Filio: « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui (*Matth. 17*). » Quod Patri complacet in electis, unde: *Complacuit Patri meo in vobis. Quod homo justus complacet Deo, unde: « Placuit Deo, et inventus est justus (*Eccli. 44*). » Deus Pater in Filio sibi complacet, in quo tanquam unigenito ex toto sibi consimili præ cæteris deletatur. Deo Patri complacet in electis, quos tanquam unigeniti cohæredes prælestinavit ad regnum (*Rom. 8*). Homo justus complacet Deo, qui tanquam obediens et devotus beneplacitum ejus adimplet. Primum et maximum est quod complacet sibi Pater in Filio; secundum et medium quod Patri complacet in electis; tertium et ultimum quod justus complacet Deo. Studeatis itaque, fratres, studeatis Deo complacere, beneplacitum ejus totis viribus adimplendo, ut in vobis sibi placeat, regnum suum vobis misericorditer largiendo, regnum pacis et tranquillitatis, regnum delectationis et jucunditatis, regnum lucis et claritatis, regnum beatitudinis et felicitatis aternæ; in quo cum angelis sanctis et animabus beatis mereamini semper ipsum videre, ipsum cognoscere, ipsum diligere, ipsum habere trinum et unum, Patrem, Filium et Spiritum sanctum, æternum, vivum et verum Deum, qui est super omnia benedictus in sæcula sæculorum. Amen.*

SERMO XII.

IN COMMUNI DE UNA VIRGINE.

De quadruplici acceptione regni cælorum: negotiatore iniquo et justo, pravo et sancto: de margaritarum multiplici distinctione, præcipue tamen de triplici, quarum quælibet a quibusdam bene, et ab aliis male quæritur.

*Simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inventa autem pretiosa margarita, dedit omnia sua, et comparavit eam (*Matth. 13*).*

Regnum cælorum, cujus definitio multifarie spargitur in Scripturis, aliud est supra nos, aliud circa nos, et aliud extra nos. Quod supra nos est, intelligitur Ecclesia triumphantium; quod infra nos est, intelligitur fides recta; quod extra nos est, intelligitur lex divina. De primo dicitur: « Venient, et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno cælorum (*Matth. 8*); » de secundo: *Exibunt angeli, id est messorum, et colligent de regno ejus omnia*

D *scandala; de tertio: « Regnum Dei intra vos est (*Luc. 17*); » de quarto: « Auferetur a vobis regnum, et dabitur genti facienti fructus ejus (*Matth. 23*). » Regnum ergo cælorum intelligitur in hoc loco Ecclesia militantium, eorum videlicet, qui de se dicere possunt: « Nostra conversatio in cælis est (*Philip. 3*). » Hoc regnum, id est Ecclesia, simile dicitur homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Sed est negotiator iniquus et pravus, et est negotiator justus et sanctus. De negotiatione iniqua et prava dicitur in Psalmo: « Quoniam non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini (*Psal. 133*); » de negotiatione honesta, et*

sancta Dominus ait : « Negotiamini, dum venio (Luc. XIX). » Hinc est etiam quod homo ille peregre proficiscens, divisit servis suis bona. Et alii dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum. Qui quinque talenta acceperat, superlucratum est alia quinque. Qui autem duo acceperat superlucratum est alia duo (Matth. XXV). Cujusmodi lucrum dominus rediens commendavit : « Euge, inquit, serve bone et fidelis, super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam : intra in gaudium domini tui (ibid.). » Qui vero pecuniam acceptam ligavit in sudario, et abscondit, reprobatus est a domino sibi dicente : « Serve nequam, nonne oportuit te pecuniam meam tradere numulariis ad usuram etc. ? » (ibid.) Usura perfecta est cum per merita consequimur præmia, per temporalia lucratur æterna. *Simile est ergo regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.* Multiplex est margaritarum sive lapidum pretiosorum distinctio seu divisio in Scripturis. Ait enim propheta : « Omnis lapis pretiosus operimentum tuum (Exec. XXVIII). » Et enumerat statim novem genera lapidum, propter novem ordines angelorum. Moyses quoque duodecim species lapidum posuit in rationali iudicii (Exod. XXVIII), propter duodecim apostolorum doctrinam. Paulus enim in Epistola dicit : « Alius ædificat lignum, fenum, stipulam : alius autem aurum et argentum, et lapides pretiosos (I Cor. III). » Item in Apocalypsi Joannis : Lapidem pretiosum omnes muri ejus, et turres Jerusalem gemmis ædificabuntur (Apoc. XXI).

Sufficit autem ad ædificationem nostram, distinguere tres species margaritarum. Est autem margarita scientiæ in Scriptura, margarita gratiæ in Ecclesia, margarita gloriæ in patria. Prima comparatur pretio meditationis et lectionis, secunda comparatur pretio contritionis et confessionis, tertia comparatur pretio cogitationis et actionis. Primam comparat is, de quo dicitur : « In lege Domini sicut voluntas ejus, et in lege ejus meditabitur die ac nocte (Psal. I). » Secundam comparent ii, ad quos dicitur : « Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula (Luc. XVI) (25*). » Verius tamen videtur, quod per gratiam veniatur ad veniam, quam per veniam veniatur ad gratiam, teste Veritate, quæ dicit : « Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum (Luc. VII). » Porro quælibet margaritarum istarum male quæritur a quibusdam, ab aliis bene quæritur. Nam male quærit hæreticus margaritam scientiæ, bene quærit catholicus. Ille quærit, ut veritatem impugnet : iste quærit, ut veritatem defendat ; ille quærit, ut fidem evacuet : iste quærit ut fidem confirmet ; ille quærit ut aquam vino commisceat, et in aureo calice fel draconis propinet : iste quærit ut capiat « vulpes parvulas, quæ demoluntur vineas (Cant. II), » facies quidem habentes diversas, sed caudas ad invicem colligatas (Judic. XV) : quia de vanitate conveniunt in idipsum.

(25*) Hic videtur aliquid desiderari.

Sunt tamen aliqui Christiani, sicut ipsi frequenter audivimus, et intelleximus, qui margaritam scientiæ, non ad veritatis defensionem, sed ad falsitatis assertionem allegant, ut pro margarita mercam [al. vitam] accipiant, de quibus inquit Psalmista : « Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua, Domine (Psal. CXVIII). » Margaritam quoque gratiæ male quærit ambitiosus, bene quærit devotus. Ille quærit per Simoniacam pravitatem, iste per catholicam puritatem ; ille ut fraudem exercent, iste ut laudem perficiat ; ille audit cum Simone : « Pecunia tua tecum sit in perditionem (Act. VIII) : » iste audit a Domino : « Gratis accepistis, gratis date (Matth. X). » Dominus enim vendentes et ementes ejecit de templo, mensas evertit, æs numulariorum effudit (Luc. XIX), nobis relinquens exemplum, ut Giezas et Simoniacos de ecclesia expellamus : quia non habent partem in regno Christi et Dei. Sed et gloriæ margaritam male quærit Judæus, bene quærit Christianus ; ille quærit per devia, ideo nunquam invenit : iste per viam, ideo ad illam pertingit ; ille tanquam cæcus vultu velato : iste tanquam videns facie revelata. Una enim est, et unica via per quam pervenitur ad patriam, illa videlicet quæ de se dicit : « Ego sum via, veritas et vita (Joan. XIV). »

Multæ sunt igitur margaritæ, sed una est pretiosa, quam qui invenit homo, vendit universa quæ habet, et comparat eam. Dat temporalia, ut acquirat æterna : dat terrena, ut acquirat cœlestia : dat universa, non solum sua, sed seipsum : non solum propriam facultatem, sed etiam propriam voluntatem, secundum illud : « Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam (Luc. IX), » etc. Hinc ergo Petrus aiebat : « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (Matth. XIX). » Omnia ergo venduntur, ut unum solummodo comparetur. « Martha, Martha, Dominus inquit, sollicita es, et turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium (Luc. X). » Hanc unicam margaritam quærebat Propheta, cum diceret : « Unam petii a Domino, hanc requiram (Psal. XXVI). » Quam pretiosa sit hæc margarita, cogitare non possumus, nedum etiam explicare ; quia « nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se (I Cor. II). » Sed ne penitus taceamus, dicamus hanc margaritam esse unum Deum, qui est omnia in omnibus, cunctorum præmium, et remuneratio singulorum. Hic est denarius ille, qui redditur omnibus in vinea laborantibus (Matth. XX). Et bene margarita dicitur, propter cognitionis splendorem, in qua consistit vita æterna : « Hæc est, inquit, vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. XVII). » Nemo vero pro paupertate desperet, cum audit pretiosam margaritam, quia de facili comparatur. Emit eam vidua duobus minutis, quæ misit in gazophylacium (Marc. XII) ; emit eam alius potu calicis aquæ frigidæ, quem in nomine dedit

prophetæ (*Matth. x*); emit eam latro pendens in cruce unico verbo, dicens: « Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum. » Mox enim audivit: « Hodie mecum eris in paradiso (*Luc. xxiii*). » Nullus ergo desperet, quia sufficit voluntas, ubi de-

est facultas. Demus ergo quod possumus, terrea pro cœlestibus, transitoria pro æternis, ut pretiosam margaritam comparemus a Domino; ipso præstante, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

INNOCENTII PAPÆ

HUIUS NOMINIS TERTII

SERMONES DE DIVERSIS.

SERMO PRIMUS

IN CONSECRATIONE PONTIFICIS.

De sacerdotis dignitate, periculo et peccato: quid per vitulum et tabernaculum accipiendum sit: et de vera universorum peccatorum pœnitentia, et integra eorundem confessione et satisfactione

Si sacerdos, quæ est unctus, peccaverit, faciens delinquere populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino, et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super caput ejus, et immolabit eum Domino (*Lev. iv*).

Verba quæ locutus sum vobis, fratres charissimi, verba sunt Domini loquentis ad Moysen in Levitico, super expiando crimine sacerdotis. Sunt autem quatuor species personarum, sacerdos, princeps, populus, et anima. Porro, sicut peccatum sacerdotis primum describitur, ita maximum judicatur: tum propter officii dignitatem, tum propter perversitatem exempli. Primum notatur, cum dicitur: Si sacerdos, qui est unctus, peccaverit: secundum, cum additur: Faciens delinquere populum; nam juxta satyricum Juvenalem:

*Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat major habetur.*

Multa sunt levia subtilis, quæ gravia sunt prælati: et multa sunt laicis venialia, quæ clericis sunt mortalia. Si enim incantator fuerit percussus a serpente, quis medebitur ei? (*Eccli. xii*.) Et si sacerdos peccaverit, quis orabit pro illo? Sane quanto gradus altior, tanto casus gravior. Nam cui plus committitur, plus ab eo exigitur. « Judicium durum fiet his qui præsent (Sap. vi). » Tibi, sacerdos, « datum est nosse mysteria regni Dei, cæteris autem in parabolis (*Luc. viii*). » Sed « servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens, vapulabit multis (*Luc. xii*). » Tibi, sacerdos, datæ sunt claves regni cœlorum, ut quodcumque ligaveris super terram, sit ligatum et in cœlis: et quodcumque solveris super terram, sit solutum et in cœlis (*Matth. xvi*). » Sed vae tibi, si mortificas animas quæ non moriuntur, aut vivificas animas quæ non vivunt (*Ezech. xiii*). Tibi, sacerdos,

datum est panem et vinum consecrare in corpus et sanguinem Jesu Christi. Sed « si manducas indigne, judicium tibi manducas, non dijudicans corpus Domini (*I Cor. xi*). » Quid, quod tuo peccato facis delinquere populum? Per te « nomen Dei blasphematur in gentibus (*Rom. ii*). » « Non enim potest filius facere, nisi quod viderit patrem facientem (*Joan. v*). » Et in excusatione præterdit: Sufficit discipulo, si sit sicut magister ipsius (*Luc. vi*). Cur, inquit laicus, non adulterer, cum sacerdos fornicetur? Cur non fœnerer, cum sacerdos fœneretur? Certe tot mortibus est dignus sacerdos, quot exempla perditionis transmittit in populum. Si caput fuerit infirmum, totum corpus languidum erit; nam « omne caput languidum et omne cor mœrens: a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas (*Isa. i*). Cum hæretici nos peccare conspiciunt, docent eleemosynas nobis dandas non esse, inducentes ad hoc auctoritatem sacræ Scripturæ dicentis: Desudet eleemosyna in manu tua, donec invenias justum cui des. Non dicit, Donec invenias sacerdotem adulterum, ebriosum, invidum, superbum, perjurum, cupidum, usurarium, et hujusmodi: sed dicit: Donec invenias cui des. Oblationes quoque, decimæ vel primitiæ dandæ sunt ministris Dei, non servis diaboli; nam « qui facit peccatum, servus est peccati (*Joan. viii*). » Cum hæretici nos peccare conspiciunt, docent prædicationem nostram audiendam non esse, probantes hoc auctoritate sacræ Scripturæ, dicentis: « Peccatori dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? (*Psal. xlix*). » Cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Nam cujus vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contemnatur, et dicatur ei: « Medice, cura teipsum